

**SZÉCHENYI ISTVÁN EGYETEM
APÁCZAI CSERE JÁNOS KAR**

Dunaszeg története, kulturális és sportélete

Konzulens:

Dr. Horváth Csaba Sándor
egyetemi docens

Készítette:

Páli Botond György
Tanító szak BA
Nappali

GYŐR
2021

TARTALOMJEGYZÉK

Bevezetés	3
1. Dunaszeg földrajzi adottságai	5
1.1. Szigetközről általában	6
1.2. Szigetköz lakói	7
1.3. Dunaszeg földrajzi és demográfiai adatai	7
2. Dunaszeg története	9
2.1. Dunaszeg nevének eredete	11
2.2. Egyházközség története	12
2.3. Iskolatörténet	14
2.4. Új iskola épül	18
3. Dunaszeg sportélete	21
3.1. Sporttörténet	21
3.2. Dunaszeg sportélete napjainkban	23
4. Dunaszeg kulturális élete	25
4.1. Dunaszeg nevezetességei	29
5. Családtörténet	32
5.1. A Horváth család eredete	32
Befejezés	35

BEVEZETÉS

Tősgyökeres dunaszegi lakos révén mindig is érdekelt szülőfalum és az itt élő emberek élete, történelme, hagyományai, szokásai. A dolgozat megírásához szükséges dokumentumokat, forrásanyagokat könyvtárakból, levéltárakból, helytörténeti leírásokból, helybeli emberek által elmondott anekdotákból szereztem. Ezen anyagok gyűjtése, kutatása során még több információ jutott birtokomba, amely a község történetéről, hagyományairól, az itt élők munkásságáról szól. Ezen kutatás során jutottam el családom és őseim több évszázadra visszamenő történetéhez is, amely nagy büszkeséggel tölt el, amelyről a dolgozatom későbbi fejezeteiben említést teszek. A község 2018-ban ünnepelte fennállásának 600., valamint 2020-ban a templom építésének 300. évfordulóját, melyet hivatalos kereteken belül több rendezvényen keresztül ünnepeltünk. Az elmúlt 600 évben jelentős történelmi események is fűződtek falunkhoz, a környékhez. Említhetem akár a Rákóczi-szabadságharcot, az 1848-49-es forradalom és szabadságharcot, a két világháborút és az 1956-os forradalom és szabadságharcot. A község lakói minden évben kellő tisztelettel és méltósággal emlékeznek meg, ezen jeles évfordulókról. Miután magam is érdeklődöm a helytörténet, illetve a népi művészetek iránt, ezért kisiskolás korom óta, aktívan részt veszek a helytörténeti kutatásokban, hagyományaink ápolásában. A Rezeda Népzenei Egyesület tagja voltam 8 évig, tevékenységüket jelenleg is figyelemmel kísérem, felkérés esetén segítem. Mindig büszkeséggel tölt el, hogy Dunaszeg szinte valamennyi történelmi korszakban említésre került, különböző dokumentumokban.

Ember és társadalom műveltségi területet, tanító szakos hallgatóként kifejezetten vonz, a magyarság története. Lokálpatriótaként fontosnak tartom, hogy Szigetköz, azon belül lakótelepülésem Dunaszeg történelme nyomtatott formában, dolgozatként összegezve legyen. Az ezredforduló évében már megjelent egy községünket részletesen bemutató könyv, de szakdolgozatomban kitérek történelmi, földrajzi, pedagógiai, sport, valamint kulturális életére is, amelyről egyértelmű, összegzett írásos dokumentum, még nem íródott.

Adatgyűjtéseim során fel kívánom használni a mindenkori helyi tárgyi és írásos emlékeket. Az „oral history” módszerével beszélgetéseket folytattam a helytörténet és néphagyomány iránt elkötelezettséget érző lakosokkal, az ezen témákban érdemi információkkal szolgáló idős emberekkel. Konzultációt folytattam a polgármesteri hivatal munkatársaival, mely során betekintést nyerhettem a közösség által kevésbé látogatott községi irattár anyagaiba is.

Az egyházközséggel kapcsolatos adatok jelentős része a plébánia hivatal irattárában őrzött dokumentumokból származik. Az iskola történetének feldolgozása során szüleim, polgármester úr – akik valamennyien a helyi általános iskola tanulói voltak – segítségével túlmenően jelentős támogatást kaptam az általános iskola korábbi és jelenlegi igazgatóitól és tanáraitól. Az iskola történetének feldolgozása mindig is foglalkoztatott, és közel állt a szívemhez, miután nyolc évig jómagam is ezen intézmény tanulója voltam. A jelenlegi intézményvezető és tanári kar tagjai közül sokan tanítottak engem is. Továbbá szakmai gyakorlataimat is itt töltöttem, melyek során igyekeztem minden olyan lehetőséget, információt fellelni, elsajátítani volt nevelőimtől, melyek által magam is szakmailag felkészült, elhivatott pedagógussá válhatok.

A sportkörrel kapcsolatban nagyon sok információt kaptam édesapámtól, aki évtizedeken át futballistaként játszott a helyi egyesületben, melynek néhány évig magam is aktív tagja voltam. Mindezt bizonyítják szobám falán található serlegek, érmek, fényképek. A faluban mindig élénk sporttevékenység folyt, több neves elsőosztályú sportoló került ki nevelőegyesületünkből, melyre mindmáig büszkék vagyunk.

A dolgozatom befejező részében családom történetével kívánok foglalkozni. Levéltári és helytörténeti kutatások egyértelműen bizonyítják a család régióhoz kötődését, jelen adatok birtokában az egyetlen nemesi származású dunaszegi kötődésű család, mely írásos dokumentumokkal tudja igazolni eredetét. Mindez nagy büszkeséggel tölt el és őseim által kitaposott úton haladva én is őrizni kívánom a családi emlékeket.

1. DUNASZEG FÖLDRAJZI ADOTTSÁGAI

1.1. A SZIGETKÖZRŐL ÁLTALÁBAN

Az első fejezetben röviden bemutatom tágabb környezetünk, a Szigetköz, kialakulásának folyamatát, e folyamat legmeghatározóbb tényezőjének, a Dunának környezetformáló hatásait. Egy táj mai arculatának kialakításában a földfelszín formáló erők és a társadalom tevékenysége egyaránt szerepet játszottak, épp ezért, hogy a jelenlegi állapotokat megértsük, indokolt áttekintenünk ezeket az eseményeket.

A Szigetköz kialakulása a földtörténeti múltban 2,5-3 millió évvel ezelőtt, a harmadkor (tercier) és a negyedkor (quarter) határán kezdődött, ekkor zúdult le a Pannon-tenger elhagyott medencéjébe az Ős-Duna roppant víztömege. A síkságon szétterülő víz nem tudta hordalékát tovább hurcolni, egy részét lerakta, szigeteket, zátonyokat épített és közöttük ezernyi ágra szakadva folyt tovább. Az évmilliók során egy hatalmas – főként homokból és kavicsból álló – hordalékkúp keletkezett, ennek a közepén fekszik a Nagy-Duna és a Mosoni-Duna határolta nagy sziget, a Szigetköz. Itt ősidőktől kezdve minden a víztől függött, a nagy folyó épített és rombolt, éltetett és pusztított. Az ember korán letelepedett a vizekben, vadban gazdag területen, amely a megélhetés mellett védelmet is nyújtott a kóborló hadakkal szemben. Kialakultak a tájhoz és az elővilághoz kapcsolódó ősi mesterségek, létrejött egy ezernyi szállal összefonódó, harmonikus kapcsolat, amely évszázadokig létezett. A környezet nem csak a mesterségeket, az építkezési módot határozta meg, tükröződik a szellemi kultúrában is, a mesékben, mondákban, népdalokban főszereplő a Duna, a virágok, a halak, a madarak.¹

A gyakori áradások, a mederváltoztatások, a partszaggatás viszont állandó veszedelmet jelentettek minden itt élő számára. Kezdetől fogva tartott a küzdelem a Duna és az ember között. Ez a küzdelem változó sikerrel zajlott, a partvédő vesszőfonások és kőhányások, a falukat védő töltések csökkentették ugyan az árvizek pusztítását, de a nagy áradások ellen nem nyújtottak biztonságot. A nagy folyó a 19. század végén szenvedte el az első igazán súlyos vereséget. Az 1886-1896 között elvégzett folyamszabályozási és ármentesítő munkálatok során állandó, kőhányásokkal biztosított partú főmedret alakítottak ki. A mellékágakat lerekesztették, sok helyen a vízfolyásra merőlegesen lerakott kőgáttakkal, zárásokkal akadályozták a víz folyását, így próbálva minél több vizet visszatartani a hajózás számára. Megépültek a töltések,

¹ Alexay Zoltán: Szigetköz. Budapest, Interpress, 1989. 11. p.

és ezeken kívülre került mellékágakból holtágak lettek, amelyek nagy része napjainkban már feltöltődött. Megváltozott a Szigetköz – kialakult az áradásoktól védett ún. *mentett oldal*, ahol jórészt megtalálható az ország bármely síkvidéki területére jellemző mezőgazdasági kultúra, azzal a különbséggel, hogy itt több a csatorna, a holtág, az egykori medrek helyét jelző fával, náddal benőtt lápos. Az őstáj csak néhány helyen, a hullámtéren, a Mosoni-Dunát kísérő keményfaligetekben, a mocsarak és holtágak területén, a nedves réteken maradt fenn.²

1.2. A SZIGETKÖZ LAKÓI

A víz jelenléte, környezet formáló ereje, élővilága meghatározó a szigetközi emberek életében. A különböző foglalkozások, szakmák kialakulása, elterjedése, mind a Duna közelségéből eredeztethető. Az ártéri növényzet nagyban befolyásolta például az építkezési, szállítási, étkezési szokásokat egyaránt, hogy csak néhányat említsek a legfontosabbakból. A magas talajvíz szint, és a gyakori áradások a növénytermesztésre hatottak különös súllyal.

A víz teremtette és uralta tájon letelepedett ember életét évszázadokon keresztül meghatározta a Duna. A szabályozás alapvető változásokat hozott és megváltoztatta ezt a harmóniát, az egykori, kenyeret adó foglalkozások, a jellegzetes épületek lassan eltűntek, ma csak nyomai találhatók meg. A vizekben a halak tömegei nevelődtek, így természetes, hogy az egyik legrégebbi foglalkozás a halászat volt Szigetközben. A nedves réteken, a szigetek tisztásain egész évben dús fűvet talált a csorda. A régi félrideg pásztorkodás ugyan megszűnt, s nem úszik már egyik szigetről a másikra a jószág, de Szigetköz állattartása változatlanul híres. A természet bőkezűen adta a nádat, fűzvesszőt, fát, amelyeket sok mindenre felhasználtak az elmúlt századokban. Ezekből készültek a házak, a szerszámok, bútorok, ladikok, kompok, fűzfonással védték a vízmosta partokat. Ma már nem hasznosítják ilyen sokoldalúan ezeket az anyagokat. Az erdőművelés és fakitermelés és a fakitermelés természetesen sokat változott, de a szigetközi hullámtéren ma is fontos foglalkozás. A gépesített termelés megszüntette az erdei munka romantikáját. A kézzel végzett munkát felváltották a gépek, motoros fűrészek, hidraulikus emelők, daruk. Régen a ladik és a komp voltak a legfontosabb közlekedési eszközök, hiszen az ezernyi vízfolyáson csak ezekkel lehetett keresztüljutni. A szigetek termelt szénát, a kivágott fát is kompokon szállították a partra. Három ősi foglalkozás – a hajóvontatás, az aranymosás és a molnármesterség – teljesen eltűnt.³

² Timaffy László: A Szigetköz három arca. *Honismeret*, 1979. 3. szám, 16. p.

³ Alexay Zoltán: Változó Szigetköz. Győr, Hazánk, 1997. 83. p.

Megváltoztak a szigetközi falvak az 1954-es árvizet követően, ahol az Alsó-Szigetköz szinte teljes egészében elpusztult. Nincs egyetlen sövényből fonott, tapasztott falú ház sem, nagyon kevés a náddal fedett régi épület, – eljárt felettük az idő – a régi házak helyett újak épültek.⁴

Az 1954. évi árvíz hatalmas pusztítást végzett az Alsó-szigetközi településeken, köztük Dunaszegen is. A szinte teljesen elpusztult falvakat, újjá kellett építeni. Az évszázad árvizére Szitás József, a település egyik legidősebb lakója a következő módon emlékezett. A Duna folyamatosan szállította, és rakta le hordalékát (a folyó e több évezredes munkájának következménye a Szigetköz kialakulása is). Az árvíz előzménye, és kiváltója, hogy ötvenes években sem, valamint korábban a két világháború által határolt időszakban sem foglalkoztak a Duna medrének kikotrásával, a nagy tömegű hordalék lerakódásának következménye lett az 1954-es árvíz. Ásványrárónál szakadt át a töltés, amely szinte egész Alsó-Szigetközt elpusztította. Dunaszegen a faluközpont területe alacsonyabb területen fekszik, régen „homok”-nak nevezték ezt a részt. Itt laktak a legszegényebb emberek, rossz minőségű viskókban éltek. Az árvíz teljesen egészében összedöntötte ezeket az épületeket. A vályogházak átáztak, összedőltek. Az árhullám mindenhol mérhetetlen károkat okozott. A hatalmas pusztulás után az egész falut újjá kellett építeni. Csupán a magasan fekvő Pataháza épületei maradtak meg, továbbá az országút mentén épült Józsi Pista kocsmája, és a Rákóczi jegyző Fő utca 9. szám alatt álló háza. Ugyanis mindkettő téglából épült, és azokat nem mosta el a Duna. A lakosok nagyrészt Ménfőcsanak és környékére szállították, amíg a Duna vize vissza nem húzódott.⁵

1.3. DUNASZEG FÖLDRAJZI ÉS DEMOGRÁFIAI ADATAI

Dunaszeg a Szigetköz egyik legrégebbi települése. A község Győrtől északnyugatra, a hédervári országút mellett fekszik. Talaja hordalékos, részben agyagos, homokos, részben kavicsos. A vidék teljesen sík. Növényzete elsősorban a nagy vízigényű fűz, nád, sás. Termesztett kultúrnövényei elsősorban gabonafélék, búza, kukorica, árpa, cukorrépa. A községet észak-nyugati határától kb. 4-5 km-nyire folyik a Nagy-Duna, dél-nyugatról pedig a Mosoni Duna határolja. A községben található még egy természetes, és egy mesterséges tó, melyek vize halakban bővelkedik.

A rengeteg víz jelenléte, az évente kétszeri áradás, mind-mind nehezítették a vidék lakóinak életét. Rengeteget kellett dolgozni a csekély bevétel eléréséhez. Korábban mindezek nem jelentettek vonzerót az emberek számára, ennek megfelelően viszonylag kis létszámban éltek

⁴ Alexay Zoltán: Szigetköz. Budapest, Interpress, 1989. 16-17. p.

⁵ A 2021.01.28-án Szitás József dunaszegi lakossal Dunaszegen készített interjú alapján (a szerző birtokában).

itt emberek. Aki viszont itt született, szinte kivétel nélkül ragaszkodott az egyedi szépségű, és változatos élővilágú területhez. Napjainkra ez már teljesen megváltozott. Győr közelsége, a bel – és külföldi munkahelyek egyszerű megközelíthetősége, gyors elérhetősége okán a Szigetköz az ország egyik legsűrűbben lakott területévé vált. A falvak a szó szoros értelmében egymásba érnek, és folyamatos a lakosság számának további gyarapodása.

Dunaszeg a Dunántúli országrész, Nyugat-dunántúli régió, Győr-Moson-Sopron megye, Győri kistérség, Győri járás területén található. Területe 1726 hektár. GPS koordinátái 47.7693, 17.5408. A Dunaszegi Körzeti Általános Iskolába beíratott gyermekek száma 188 fő, ezen felül 14 fő a Dunaszentpálról ide járó diákok száma. Általános iskoláskorúak száma 235 fő, középiskolás korúak 136. A helybeliek és beköltözők aránya 65:35. Dunaszeg lakosainak száma 2254, ebből férfi 1151, nő 1103. Népsűrűsége 128 fő/km², lakások száma 704.

A falut a képviselő testület, élén a polgármesterrel irányítja. A polgármester Babos Attila, azon kevesek közé tartozik, akik hatodik ciklusukat töltve állnak településük élén. A képviselőtestület hat képviselőből, valamint a polgármesterből áll. A testületet és a polgármestert is a lakosság választja, az ötévente megtartandó helyi önkormányzati választások alkalmával. A testület havonta nyílt és zárt üléseket tart. A képviselők mindegyike egy-egy terület (pénzügyek, gazdálkodás, kultúra, sport stb.), működéséért felel, melyeken felül lakossági kapcsolattartási feladataik is vannak. A falufejlesztéssel, pénzügyekkel kapcsolatos döntéseket a képviselőtestület többségi döntéssel hozza meg. A törvényi szabályozásnak megfelelően a döntés lehet egyszerű többséggel, a törvény által meghatározott esetekben kétharmados többség szükséges. Szavazategyenlőség esetén a polgármester szava dönt.⁶

A lakosság száma a háború előttinek többszörösére nőtt. Míg korábban a falubeliek szinte kivétel nélkül földműveléssel foglalkoztak, mára ez teljesen megváltozott. A helyi termelő szövetkezet taglétszáma napjainkban mindössze nyolc fő. A fiatalok szakmát tanultak, diplomát szereztek, és elsősorban a közeli nagyvárosban, Győrben keresik a kenyerüket. Dunaszeg közel fekszik a nyugati határhoz, valamint az autópályához, így jelentős a külföldre, elsősorban Ausztriába ingázó munkavállalók száma is. A helyi vállalkozások is sok Dunaszeg család számára biztosítanak megélhetést.

Az eddigiek alapján megállapíthatjuk, hogy Dunaszeg az egyik legrégebbi települése Szigetköznek, elnevezését nyelvészek szerint a Mosoni-Duna egyik kanyarulatáról kapta. A síkvidék kialakulásában legjelentősebb szerepet a Duna játszotta, ugyanúgy, mint a lakosság letelepedésében a különböző foglalkozások kialakulásában egyaránt.

⁶ A 2021.01.19-én Babos Attila polgármesterrel Dunaszegen készített interjú alapján (a szerző birtokában).

2. DUNASZEG TÖRTÉNETE

A régió kialakulása történetének taglalását követően rátérek a falu településtörténetének bemutatására. Forrásaim a szóbeli hagyományokon túl a városi levéltárban fellelhető, vonatkozó tárgyú dokumentumaiból származnak. Borovszky Samu A 19-20. század fordulóján élt és dolgozott történész Győr vármegyéről 1910-ben készített monográfiában Dunaszeg településről a következőket írta: Dunaszeg, magyar kisközség a Kisduna mellett, ennek egyik kanyarodásánál, vagyis szögében, melytől nevét is vette. Ősi Hédervár-birtok, melyen később a Héderváryakkal a Bakicsok is osztozkodtak. Az 1565-iki összeírásban már Amadé Lénárd és Pálffy Péter vannak említve birtokosaiként, 1609-ben pedig Révay Péter, Czobor Imre és Márton és Hédervár István a földesurai. 1658-ban mindössze 3 egész, 16 fél és 4 fertályhelyes jobbágytelket írtak össze, s ekkor a Héderváryakon kívül a Pázmány és a Tarnovszky családok is birtokosai voltak. Később a gróf Viczayak lettek az urai, most pedig gróf Khuen-Hédervár Károlynak van itt nagyobb birtoka. 1658-ban templom nélkül szűkölködött, mert régi temploma elpusztult. A mostanit 1720-ban építették. 1872-ben az egész község leégett. A községnek 143 háza és 909 lakosa van, a kik mind róm. katolikus vallásúak. Postája Zámoly, távírója Hédervár és legközelebbi vasúti állomása Győr. Ide tartozik Gyulamajor is, mely az 1851-iki tagosításkor keletkezett és Viczay Héder grófnak jutott. A faluban nagy kiterjedésű tó van, melyben a vad szárnyasok ezrei tanyáznak, halát pedig az uradalom halássza.⁷ Korabeli összefoglaló munkájában Fényes Elek 1851-ben így írt a településről: „*Dunaszeg, magyar falu, Győr vgyében, a Szigetközben, ut. p. Győr. Lakja 600 kath. Határa szép buzát terem; erdeje kevés. A hédervári urad. tartozik.*”⁸

A falu történetében, mint minden magyar település múltjában meghatározó jelentőséggel bírtak a háborúk. Szigetközt és így a község területét sem hagyta érintetlenül a törökkel folytatott évszázados háború. Írásos emlék ezen harcokat sem örökítette meg, csak annyit tudunk, hogy 1594-ben a török seregek felgyújtották a községet és teljesen leégett. Győr elfoglalása után Szigetköz alsó része hódoltsági terület lett, török uralom szomorú következményeivel. Győr visszafoglalása után 1598-ban a vármegye e része is fölszabadult. A közbiztonság azonban továbbra is oly rossz volt, hogy a nép nem mert visszamenni az elhagyott

⁷ Sziklay János - Borovszky Samu (szerk.): Magyarország vármegyéi és városai Győr vármegye községei. Bp., Arcanum Adatbázis Kft., 2002. 24. p.

⁸ Fényes Elek: Magyarország geográfiai szótára. Pest, 1851. 108. p.

falvakba. 1596-1604. évi adóösszeírásban a vármegye községei mind elpusztultnak vannak feltüntetve. Még 1604-ben is kevesen jöttek vissza a török elől elmenekült régi lakosok közül.

Az idegen zsoldos katonák továbbra is pusztították a vidéket, és ennek következtében még a visszatért jobbágyok is otthagyták falvaikat. Bécs ostroma idején 1683-ban az egész vármegye Szigetköz is újra török kézre került. A török előrenyomulás és a főlsszabadító háború három éve alatt, a vármegye a folytonos hadátvonulások miatt annyira elpusztult, hogy Szigetközben alig néhány ház és kunyhó volt lakható állapotban. Alig érték véget a török háborúk, kuruc-labanc csatározások okoztak további pusztulást. Az 1848-49-es forradalom és szabadságharc csatáira a Vörös-köröszrt (lásd: 4. fejezet Nevezetességek Dunaszegen) emlékeztet.

A falubeliek életére Dunaszeg esetében is a két világháború volt legnagyobb hatással. Itt is családokat szakítottak szét, özvegyek, árvák, hadirokkantak maradtak a faluban mindkét világháborút követően. A háborúkban elesett áldozatok neveit két emléktábla őrzi a templom falán. Családom mindkét ágából származó elesettek neve is olvasható rajtuk. Az első világháborút átélt lakosa sajnos már nincs a településnek, így ilyen jellegű interjú készítésére nem volt lehetőségem.

A második világháborúról Szitás József a következő személyes emlékeit osztotta meg velem: 1944. novemberében a győri vagongyár légi bombázásakor egy ködös napon, Dunaszeg területén is becsapódott két bomba. A robbanás civiláldozatot nem követelt, ellenben hatalmas riadalmat okozott a falubeliek körében. Vasárnap délelőtt mise közben érte a légicsapás a települést. *„Akkora ereje volt a robbanásnak, hogy azt hittük eljött a világvége. Hokedli nagyságú földdarabok repültek egészen a házak tetejéig. A mai napig bennem van a kép, ahogyan kétségbeesve menekültünk be a szobába.”* – emlékezett vissza Szitás József a tragédia napjáról. Az ablakok kitörtek, de komolyabb károkat nem keletkeztek a robbanás következtében, mert a falu lakatlan szélét érték a csapások. Dunaszegen a lakosok a szántóföldeken, udvarokon bunkereket építettek, ahol heteken keresztül próbálták túlélni a harcok időszakát. A katonákat mindkét harcoló fél a házakban szállásolta el. Így előfordult, hogy egy házban az egyik napon még németek, a következőn pedig már orosz katonák voltak. A frontvonal Dunaszeg és Gyulamajor között húzódott. A németek északi irányból aknavetőkkel lőttek a faluban állomásozó oroszokra. A harc mindkét oldalon áldozatokat követelt, akiket a régi temetőben, a templommal szemben található jelenlegi Kegyeleti parkban temettek el.⁹

⁹ A 2021.01.28-án Szitás József dunaszegi lakossal Dunaszegen készített interjú alapján (a szerző birtokában).

2.1. DUNASZEG NEVÉNEK EREDETE

Egy-egy település nevének eredete számos érdekességet rejthet magában. Dunaszeg esetében a név előtagja a Duna egyértelművé teszi számunkra, hogy a falu legnagyobb folyónk közelében található. A név második felének eredetére próbálunk választ adni ebben a fejezetben. A Szigetközben, a Mosoni-Duna mentén számos szegben, zugban elhelyezkedő község található. Ilyen folyószögellésben épült hajdan a mi falunk, Dunaszeg is, mely nevét valószínűleg – helyzetéről kapta. A településnév legrégebbi értelmezését Vályi András 1796-ban írt Magyar Országnak leírása... című könyvében lelhetjük fel: „Dunaszeg... fekszik a holt Dunához közel, e nagy folyó víznek szegelet forma fordulásánál, mely miatt Dunaszegnek neveztetik.” Vályi névmagyarozatának átvételét olvashatjuk egy múlt századi monográfiában. Fehér Ipoly: Győr megye és város egyetemes leírása című művében 1874-ben a következőket írja: „Dunaszegh: magyar falu Szigetközben, közel a Kis-Dunának könyökkanyarodásához, honnan talán nevét is nyerte.” Hasonló nyelvészeti megközelítést tár fel Kiss Lajos Földrajzi nevek etimológiai szótára: „Dunaszeg a Duna folyónévnek és a szeg, sarok, szöglet, zug, főnévnek az összetétele. A falu a Mosoni-Duna egyik kanyarulatánál, szegénél épült. Helyzetéről kapta nevét. Más értelmezést kapunk Pesti Frigyes múlt századi gyűjtéséből, melyre Kázmér Miklós: Alsó-Szigetköz földrajzi nevei című könyvében találhatunk: a község nevének eredetéről semmi adat nem tanúskodik, azonban oda lehet értelmezni, hogy e helyen régente a Duna folyása a partot igen szegte. A „szeg”-re a magyar névadásban már XI. századból vannak adatok. A magyar nyelv történeti etimológiai szótára szerinti jelentésváltozatok:

1067	szöglet, csúcs, kiszögellés
1357	falurész, terület rész, vidék
1372/1450	sarok, zug, beszögellés
1784	sziget

A fentiekből kiderül, hogy a „szeg” szó több fogalmat is jelöl. Falunk határában számos medermaradványt fedezhetünk fel. E vízrajzi képződményeket az egykor szabadon kóborló Duna hagyta örökül. A medermaradványok kis szigethátakat fognak össze, amelyeknek egyikén telepedhettek le a falunk őslakosai. Tehát a település neve a szeg ~ sziget szó névazonosításával is keletkezhetett.¹⁰

¹⁰ Kozmáné Pozsgai Éva: Dunaszegi Múltidéző. Győr, Hazánk, 2000. 17. p.

Egy másik feltevés szerint a „szeg” utótag egy régi törpefalu, „szer-szeg” létére utal. Ezt látszik igazolni egy helyi monda is: A néphagyomány szerint a község első lakosa egy Pata nevű halászember volt, aki a ma is Pataháza nevet viselő utcáreszen épített halászkunyhót. E területen először a Csanád nevű falu épült fel Győrladamér és Dunaszentpál között. Első ízben 1443-ban tűnik fel oklevelekben. 1491-ben II. Ulászló király új adománylevelében Héderváry Miklósnak és fiainak adja a birtokot. Területe a környező községek határaiba olvadt össze. Emlékét a „Csinád” nevű dűlő tartja fenn.¹¹ A „szeg” néhány házból álló kistelepülés nevét is jelenti. Valószínűleg minden szeg ~ szer helyén egy család lakóháza és gazdasági udvara állt a körülötte irtott föld egyik partján. Ilyen szórványtelepülés nyomait őrzi a szomszédos Dunaszentpál két földrajzi neve is: Tótszer, Magyarszer. Lehetséges, hogy Dunaszeg is ilyen szerről kapta a nevét. Falunk egy másik mondája szerint Patának és családjának megjelenése után hamarosan egy vízimolnár is megtelepedett a pataházi dombon.

Régi periratokból kiderül, hogy a Mosoni-Dunán már a középkorban is működtek malmok, melyek a víz erejét használva őrölték meg a gabonát. Ezeknek két fajtája volt: az állómalom és az ún. hajómalom. A vízimalom a parton állt, míg az utóbbi a vízen volt kikötve a mederbe levert erős fenyőoszlophoz (malomkaróhoz), melyet „szeg”-nek neveztek. Elbeszélések alapján ismert, hogy valamikor a Fenyősi legelő szélén találtak egy malomroncsot: vastag oszlopot és kerékdarabot. Ez a maradvány nyilván nagyon régi lehetett, több száz éves. Sajnos a pataházi malom létét igazoló írásos emlék nem került elő. Hogy Dunaszeg ilyen „szeg”-en álló malomról kapta volna a nevét, nem valószínű.¹²

A vizsgált forrásokból egyértelműen kiderül, a település a Mosoni-Duna egy jelentősebb kanyarulatánál, szegleténél fekszik, ebből fakadóan kapta a község a Dunaszeg nevet.

2.2. EGYHÁZKÖZSÉG TÖRTÉNETE

Dunaszeg lakossága korábban is száz százalékosan római katolikus vallású volt, és napjainkban is az. Ennek megfelelően az egyházközség története szoros párhuzamban áll a község történetével. Az egyház mindig jelentős szerepet játszott az oktatásban, a falubeliek szellemi nevelésében. Mondhatjuk, hogy a kettő nem létezett egymás nélkül. Egyes időszakokban változtak ugyan a körülmények, visszaszorultak a szabad vallásgyakorlás

¹¹ Lengyel Alfréd: Pusztult falvak, eltűnt helynevek Győr megyében 1000-1711. Győr, 1944.

¹² Kozmáné Pozsgai Éva: Dunaszegi múltidéző. Dunaszeg, Győr, Hazánk, 2000. 19. p.

feltételei, de Dunaszeg vallási közössége mindvégig hű maradt hitéhez, egyházához. 1993-ig Dunaszeg az Esztergomi Érsekséghez tartozott, azóta pedig a Győri Püspökséghez.

Dolgozatom ezen részében be kívánom mutatni az önálló plébánia hivatal kialakulásának folyamatát. 1788-ban az egyházi hatóság egyesítette Dunaszeget Dunaszentpállal. Korábban községünk egyházilag Győrzámolyhoz, míg Dunaszentpál Ásványráróhoz tartozott. Bár a templom már 1720-ban felépült (korábban is volt templom a faluban, de az leégett), az egyházközség székhelye a szomszéd falu lett, ugyanis Dunaszegen nem volt paplakás. A dunaszegi lakosok többször próbálkoztak önálló plébánia elérésével, egyebek mellett gróf Héderváry Mihályhoz is támogatásért fordultak ügyükben, hosszú ideig sikertelenül. 1827-től miután a Szentpáli templom állaga jelentősen romlott a vásár és ünnepnapai szolgálatokat véglegesen át kellett tenni Dunaszegre. A Szentpáli templom felújítása húsz évet vett igénybe. Ezt követően ismét visszaállt a régi miserend. A dunaszegi lakosság ezt egyre gyakrabban és erőteljesebben nehezményezte, de kénytelenek voltak Dunaszentpálra járni istentiszteletekre. A bekötőutat, amelyen a dunaszegi hívek jártak a szomszédos faluba misére, ma is „Miseút”-nak nevezik. Szeredi József iskolaszéki tag 1924. január 24-én indítványozta, hogy „a híveknek óhajuk egy plébánia felépítése”. Az óhaj még az év decemberében megvalósulni látszik. A plébánia építésének helyéül a volt faiskola területét jelölték ki, 624 négyszögöl területen. Az 1926. augusztus 20-án tartott rendkívüli iskolaszéki ülésen a tagok megállapodtak a leendő plébános évi fizetéséről. 1926. augusztus 26-án felépült a plébánia lak. Az addigi plébános Laub Lajos 1926. november 14-én megválik iskolaszéki, elnöki tisztétől, december 4-én már az új plébános Gáspár Gyula elnököl. Ezzel községünk egyháztörténetében egy új fejezet nyílik, hiszen a plébánia lak felépítésével Dunaszeg önálló egyházközséggé fejlődik.¹³ Az egyházi élet virágzott az 1930-as 40-es években. A templomban minden padsor tömött volt, még a templom ajtaján kívül is a hívek álltak. A gyerekektől megkövetelték a misén való részvétel. A mise hétköznapi reggelente volt, vasárnap pedig két misét tartott a plébános. A kismise 8 órakor, a nagymise 10 órakor, a délutáni litánia 14 órakor kezdődött.¹⁴

A templom és a hozzátartozó plébániaépület rendszeresen külső és belső felújításon estek át, melyhez a püspökség támogatásán felül, az önkormányzat és a hívek is jelentős mértékű segítséget nyújtottak. A templom legutóbbi felújítására 2006-ban került sor, ezt követően a plébánia udvarán található közösségi házat újíttatta fel az egyházközség.¹⁵

¹³ Kozmáné Pozsgai Éva: Dunaszegi múltidéző. Győr, Hazánk, 2000. 148. p.

¹⁴ A 2021.01.28-án Szitás József dunaszegi lakossal Dunaszegen készített interjú alapján (a szerző birtokában).

¹⁵ A 2021.01.19-én Babos Attila polgármesterrel Dunaszegen készített interjú alapján (a szerző birtokában).

Az egyházközség mindig kiemelkedő szerepet töltött be a falu életében. A köznapi nyelvhasználatban a katolikus egyháznak, közelebbről az egyházmegyének területi, igazgatási egysége, melyhez az adott területen élő hívek tartoznak, élén a hívek szolgálatára és vezetésére kijelölt pappal, azaz a plébánossal. Az egyházközség egy tanácsadó, támogató testület, mely a plébános munkáját segíti. A képviselőtestület tagjait öt évre választják, a megyéspüspök jóváhagyásával. A Dunaszegen 1926 óta működő mindenkori egyházközség is ezen funkciókat látja el.

2.3. ISKOLATÖRTÉNET

A magyar oktatási rendszert a történelem folyamán a középkortól a második világháború végéig jellemezte, hogy az iskolák egyházi fennhatóság alatt működtek. Nem volt ez másként Dunaszegen sem. Az egyházi iskolát követte az állami, majd az önkormányzati iskolai rendszer. Napjainkban – szabad elhatározás alapján – ismét állami rendszerben folyik a tanítás Dunaszegen. Ebben az alfejezetben az iskola történetét kívánom bemutatni az első lépésektől napjainkig.

A községnek első nádfeles, rozoga iskolája csupán egy kis szobácska volt, néhány lócával és egy asztallal. Ebben az aprócska, földes, fehérre meszelt falú helyiségben okíttatta a nebulókat első oskolamesterünk, Csiszár Ferenc, akinek keze írását egy plébániai anyakönyv ma is őrzi. Nem tudjuk pontosan, hogy a mester mikor került Dunaszegre. Mindenesetre az 1788-as évszámmal kezdődő anyakönyvben már szerepel a neve. A következő években három tanító is váltotta egymást. Dudary János és Miklósy János csupán egy-egy évig működött a faluban, majd 1800-tól Csörgő Antal lett a község „mesterjegyzője”. A tanító és jegyző ugyanis ekkor még egy személy volt. Csörgő Antal 12-15 évig látta el e tisztséget. Ezután ismét két rövidebb szakasz következett az iskola életében. Cseh István és Dérer Ágoston egy-egy évig tanítottak Dunaszegen (valószínűleg segédtanítóként), majd Csump Imre következett akinek itteni munkáját 1819-től 1829-ig követhetjük nyomon. Fülöpp Lajos, nemcsak mint kántortanító, hanem mint igazi községi tisztviselő, a község és a lakosság ügyei vezetésében is részt vett. Közügyekben fáradozott. Az önkéntes tűzoltótestület szervezője, faiskola felügyelője stb. volt. Az ő nevéhez fűződik Alsó-Szigetköz gyümölcsfásítása. Mint szakképzett gyümölcskertész, faiskolakezelő, ezrével nevelte, szemezte, oltotta a legkiválóbb gyümölcsfajtákat. Még a távoli községek is innen látták el magukat gyümölcsfákkal.¹⁶

¹⁶ Torma Éva: A dunaszegi iskola története. Kézirat, Felsőfokú Tanítóképzőintézet, Győr 1970. 9. p.

A régi kántortanító lakás helyén 1844-ben új iskola épült. Ez az épület egy tanteremből állt, és csak valamivel volt tágasabb, mint az első. A nádfedeles, egyablakos épület alig felelt meg a legelemibb egészségügyi követelményeknek. A berendezése az elsőéhez volt hasonló. Az iskolának egy tanítója volt, akit mesternek szólítottak. A tanító ekkor még a jegyzői teendőket is ellátta. A gyerekeket a szülők dolgoztatták, így nem járhattak rendszeresen iskolába. Az ilyen körülmények a rendszeres oktatást nem nagyon tették lehetővé.¹⁷

A faluban 1872-ben nagy tűzvész pusztított. Az egész falu leégett. Ekkor építették meg az új iskolát. Ez az új épület is csak egy tanteremből állt, de tágasabb volt és az egészségügyi követelményeknek is megfelelt. Az egy tanterem így is túlszűfolt volt. Az egyházi iskola továbbra is egy tanerős maradt. Az alsó és felső csoportosokat délelőtt is, délután is egy mester tanította. Ezt az egy tantermes iskolát 1896-ban egy másik tanteremmel bővítették. A két tanterem egy keskeny folyósóból nyílt. Az épület kívül, belül meszelt volt és nádfedeles. A berendezése hosszú, négyszemélyes padokból állt, melyekben 8-10 tanuló is ült. A falakat különféle képek díszítették, amelyeknek nagy részét az oktatásban nem lehetett felhasználni. Ebben az időben fejlesztették két tanerőssé az iskolát. A második számú tanítói állást azonban nem töltötték be állandó jelleggel, vagy legalábbis nem főhivatású nevelővel. Gyakran előfordult, hogy a római katolikus segédlelkészek, mint kisegítők működtek az iskolánál. A második tanerő állandósítását az is gátolta, hogy csak egy tanítói lakás volt. A tanító a kántori teendőket is ellátta.¹⁸ Még 1910-ben is két nevelő tanított 180-200 gyereket. Az iskola felszerelése szinte semmit sem változott. Továbbra is két tanterem állt rendelkezésre.

Szinte minden évben, az őszi és tavaszi munkákra való tekintettel megrövidítették mind az évi, mind a napi tanítási időt. Erről az iskolaszéki tagok és a község vezetői döntöttek. Előfordult olyan eset, hogy a szorgalmi idő mindössze nyolc hónapig tartott. Pl. az 1916-os jegyzőkönyv szerint már április 27-én befejezték a tanítást. Bár az oktatás ingyenes volt, a beiratkozásnál 30 fillér beiratkozási járulékot kellett fizetni. Ezt az összeget a katolikus könyvtár gyarapítására használták fel. Alkalmazták a testi fenyítést is, ha a tanulók nem készültek fel kellőképpen, vagy rosszalkodtak, „befogták” őket. Ez azt jelentette, hogy ebédre nem mehettek haza, vagy tanítás után bezárták őket.

A katolikus népiskolákban vallásos nevelés folyt. Mielőtt a gyermekek iskolába mentek, reggel kötelező istentiszteleten vettek részt. Az órákat imával kezdték el, és fejezték be. Az oktatásban a verbális tanulásnak volt nagy szerepe. Órák előtt kórusban mondták a tanulók az „egyszeregyet”. Már 1918-ban felvetődött a kérdés, hogy nem elég két nevelő az eredményes

¹⁷ A 2021.01.28-án Sztítás József dunaszegi lakossal Dunaszegen készített interjú alapján (a szerző birtokában).

¹⁸ Buza Gáspár általános iskolai gyűjtése a Győri Hazafias Népfront Iroda felkérésére 1955-ben.

munkához. Az iskolaszéki tagok ezt a javaslatot visszautasították. Ilyen oktatási és anyagi körülmények között nem meglepő az, hogy ebben az időszakban csupán egy gyerek tanult tovább felső iskolában.

A szülők, a tanulók anyagi helyzete nagyon rossz volt a 20-as, 30-as években. Egy családban átlag 5-6 gyermek élt. Bőven akadtak olyan családok is, ahol egyszerre több gyermek járt iskolába, ezért gyakran előfordult, hogy a könyveket, füzeteket nem tudták megvenni a tanulóknak.¹⁹ Az iskolai munka a kor színvonalához hasonlítva mostoha és nehéz körülményeinek, hiszen a korabeli magyar népoktatás adataiból kiderül, hogy a tanköteles gyermekeknek még a fele sem járt iskolába. Az országban csaknem 2000 községnek nem volt iskolája.²⁰

1935 fordulópontot hozott az iskola életében. Ekkor építették meg állami segítyből a harmadik tantermet. Ennek a ténynek nagy jelentősége volt. Most már három lehetőség nyílt arra, hogy három tanulócsoport működjön. A tanítók száma nem növekedett. Ebben az időben is három tanító működött. Buza Gáspár főtanító, Láng Sándor, valamint Varga Antal. Az utóbbiak mind a ketten 1969-ig tanítottak az iskolánkban. 1938-ban vezették be a füzet és toll használatát. A 40-es években még mindig jellemző volt az iskolai mulasztás, éppen ezért magas az osztályt ismétlők száma. Az oktatási-nevelési módszerek szinte semmit nem változtak.

A szellemi fellendülést bizonyította az is, hogy aránylag több gyermek tanult tovább ipari iskolákban és gimnáziumban, mint korábban. A többiek hiába voltak tehetségesek, nem tanulhattak tovább, mert anyagi helyzetük nem engedte meg. Ismétlőiskolába jártak a hat elemi elvégzése után, melyet hetenként kétszer tartottak. Közben otthon dolgoztak a földeken, vagy szolgáltak módosabb házaknál. Még ekkor is előfordult olyan eset, hogy a tanulók nem tanultak meg írni, olvasni. Három tanterem volt az iskolában, egyszerre három osztály is tanult egy tanteremben. Az első és második osztályosoknak önálló tantermük volt, a 3.-4. osztállyal együtt jártak a hetedikesek, az 5.-6.-8. osztályosok pedig egy tanteremben voltak. A faluhoz tartozó majorságban, Gyulamajorban is iskolát nyitottak az alsó tagozatosok számára 1950 környékén. Tantárgyak: számtan, olvasás, írás, történelem, földrajz, kézimunka óra (technika óra elődje), rajz, ének. A kézimunka órán legtöbbször különböző mintákat faragtak a gyerekek fából, sárból és agyagból készítettek gyurmafigurákat. Füzetbe kellett írniuk kezdetben ceruzával az első két osztályban, később tollal írtak. Ez a két világháború közötti időszakban használatos

¹⁹ Kozmáné Pozsgai Éva: Dunaszegi múltidéző. Győr, Hazánk, 2000. 167. p.

²⁰ Ravasz János, Felkai László: A magyar nevelés története a feudalizmus és a kapitalizmus korában. Budapest, Tankönyvkiadó Vállalat, 1961. 107. p.

palatáblához, és palavesszőhöz képest, már jelentős változást jelentett a tanulók számára. Egy padban négy diák is elfért, a pad tetején található volt 2-3 lyukba tették a tintatartókat.

Az oktatás a háború alatt sem szünetelt. Ekkor vonult el falunkban a front, s a német katonák egy részét az iskola épületében szállásolták el.²¹ Az igazi változás a II. világháború után következett be az iskola életében. Már 1946-47-ben beindították a 8 osztályos tanítást. Ebben a tanévben még mindig összevont oktatás folyt három tanerővel. 1948-ban államosították az intézményt. Mindjárt ebben a tanévben megkapta az iskola negyedik tanerőt Győri Mária személyében. Így a már 8 osztályos iskolában két osztály jutott egy-egy nevelőre. Az államosítás után rendbe hozták az iskola épületét.²²

1952 őszén az intézmény megkapta a 8. tanerőt. Ebben az évben a három tantermet négy tanteremmé alakították át, így lehetővé vált, hogy délelőtt és délután a tanítás minden osztálynak külön tanteremben folyjon. 1953-ban külön nevelői szobát építettek társadalmi munkával. 1955-ben megépítették a nevelői szoba második részét, valamint a szertárt a szemléltetőeszközök és berendezések számára. Az 1950-es évektől a tanulók egyre jobb eredményeket értek el. A pedagógusok korszerűbb módszereket alkalmaztak, magasabb lett a tovább tanulók aránya. 1950-től szakköröket indítottak, többek között kéziunka- és rajzszakkört. Az úttörőcsapat munkája és a sportélet is fellendült. Az 1960/61-es tanévben beindult a dolgozók esti iskolája. 1968-ban került sor az épület felújítására. A folyosót, a tanári szobát, az úttörő szobát, a szertárt alakították át. A Gyulamajorban 1951-ben beindult alsó tagozatos összevont oktatás 1969-ben megszűnt.

Az 1970-es évektől egyetlen idegen nyelv oktatása folyt az iskolában, az orosz, mely ötödik osztálytól került bevezetésre. A közigazgatási összevonás időszakában 1980-ban dunaszegi központtal létrejött három község iskoláinak körzetesítése. Az iskola hivatalos megnevezése: Körzeti Általános Iskola Dunaszeg. Az iskola 308 tanulóval és 19 nevelővel működött. Az iskola központja új, frissen épült objektumba költözött. Az újonnan szervezett körzet tanulói 1980. november 7-től két épületben tanultak. A győrladaméri 1. és 2. osztályosok helyben maradtak, a többiek, a dunaszentpáliak, valamint a dunaszegieiek a központi épületbe jártak. A körzetesítés elsietett volt, mert a tárgyi feltételek nem voltak adottak. Ugyanakkor voltak pozitív eredményei is. Megszűntek az összevont tanulócsoportok és létrejött az egyműszakos

²¹ A 2021.01.28-án Sztítás József dunaszegi lakossal Dunaszegen készített interjú alapján (a szerző birtokában).

²² Bari Istvánné: Dunaszeg művelődéstörténete. Kézirat, Apáczai Csere János Tanítóképző Főiskola, Győr 1986. 34. p.

tanítás.²³ A nevelői létszám 20-24 fő között mozgott. A képesítés nélküli nevelők alkalmazása megszűnt. 1987-től lehetőség nyílt a német nyelvtanulásra is.²⁴

2.4. ÚJ ISKOLA ÉPÜL

A 70-es évekre mindenki előtt világossá vált, hogy a régi iskola sem befogadó képességében, sem pedig felszereltségben nem képes kielégíteni a tanulók igényeit. Új iskolára volt szükség. Szerencsére ezt belátta az akkori faluvezetés is, és a lakosság is teljes mértékben támogatta a tervek megvalósítását. Az elgondolástól az építkezés kezdetéig vezető időszakot írja le a Kisalföld az alábbi korabeli cikkében.

Dunaszegen iskola épül a tölhádi dűlőben, távol a zajos országúttól, Dunától a kertek alatt. Az iskolaépítéssel kapcsolatos tudnivalókról Valkó Ferenc tanácselnök adott tájékoztatást. Az iskola helyének és a kerítés helyének kitűzése után, megkezdődhettek az építési munkálatok. A teherautók hordták az úthoz való kavicsot, amely a felvonuláshoz kellett. A munkát a Győr-Sopron megyei Tanács Épitőipari Vállalat végezte. A terveket a Szövetkezeti Tervező Kivitelező és Üzemszervezési Vállalat – továbbiakban SZÖVTERV – tatai kirendeltsége készítette. A SZÖVTERV győri irodája látta el a műszaki felügyeletet. Dunaszegen már hosszú ideje felvetődött egy új, nyolctantermes, a kor igényeinek minden szempontból megfelelő, korszerűen felszerelt iskola építésének gondolata. Első ízben az 1961. évi fejlesztési tervben. A község azonban saját erőből nem tudta volna felépíteni. 1973-ban a megyei tanács 5,5 millió forint állami támogatást adott, a többit a helyi tanácsnak kellett előteremteni. Az új iskola impozáns külsővel, lapos tetővel, központi fűtéssel két ütemben épült. Az első ütemben hat tanterem készült el a szükséges irodákkal, kiszolgáló, szociális helyiségekkel. Az átadás a 1980 augusztusában várható. A második ütemben épült még két tanterem és egy tornaterem.

A három község: Dunaszeg, Dunaszentpál és Győrladamér iskoláinak központosítása megtörtént. Dunaszeg központtal. Az iskola három község: általános iskoláskorú diákjai számára biztosít majd lehetőséget a tanulásra. Megszüntetni a kétműszakos oktatást, ami nagy terhet ró mind a pedagógusokra, mind a gyerekekre. A régi iskola most 113 éves. Az állaga ennek megfelelően leromlott, bár az utóbbi két évben mintegy háromszázezer forint költséggel felújításra került.

Pusztai András helyi lakos, aki maga is a dunaszegi iskola tanulója volt, elmondta, hogy személy szerint maga is támogatja az iskolaépítést, és ismerősei közül kivétel nélkül mindenki

²³ Kozmáné Pozsgai Éva: Dunaszegi Múltidéző. Győr, Hazánk, 2000. 174. p.

²⁴ Torma Éva: A dunaszegi iskola története. Kézirat, Felsőfokú Tanítóképzőintézet, Győr 1970. 7. p.

hasonló véleményen van a témában. Elmondása szerint nagyon kell már az új iskola. A jelenlegiben áldatlan állapotok uralkodnak. Mindenki azt szeretné, ha az iskola mielőbb elkészülne, ennek érdekében a három érintett község lakosságának túlnyomó része kész a segítségnyújtásra.

A tanács 1978 tavaszán önkéntes községfejlesztési felajánlásra kérte fel a lakosságot iskolaépítési célra. Kérdőíveket juttattak a falubeliekhez, illetve falugyűlésen is ismertették a tervezetet, annak célját. A lakosság kedvezően fogadta a kérést. Három éven keresztül évente meghatározott összeget ajánlottak fel. Az átlagos összeg évi háromszáz forint, de olyan is volt, aki ezret ajánlott. A három község lakói önkéntesen mintegy háromszázezer forintot szavaztak meg. A felajánlott társadalmi munka értéke félmillió forint. Ugyanekkora összeggel járult hozzá az építési költségekhez a Dunaszegi Egyesült Termelőszövetkezet is.

Az építkezés helyszínéről indulva néhány percnyi sétával elérhető a régi iskola, ami inkább tűnik gazdasági épület félének, mintsem oktatási intézménynek. Tényleges funkciójára csak az udvaron játszó, beszélgető gyereksereg enged következtetni. Méreteit tekintve is kicsinek mondható.

Horváth Lajos igazgató, és helyettese Papp János - aki 1954 óta tanít Dunaszegen-, adtak tájékoztatást az iskoláról. Négy tanterem van. Valamikor régen csak két nagyterem volt, aztán Láng Sándor volt igazgatóhelyettes a két tanteremből hármat alakíttatott ki. Volt olyan tanév, hogy 263 gyerek tanult az iskolában. Jelenleg 146 gyerek jár Dunaszegre, 110 Győrladamérra, 27 Dunaszentpálra. Szentpálról a felsőt átvitték Ladamérra. A szülők kezdetben zúgolódtak, ám később csillapodtak a kedélyek. Az új, körzetesített dunaszegi iskola gondolatával viszont mindenki egyetért. A jobbal könnyű egyetérteni. Azzal kezdődött, hogy a gyerekeknek megígérték az új iskolát. Aztán a gyerekek kimaradtak az általánosból. elvégezték a középiskolát, majd a főiskolát, lett belőlük mondjuk Kiss Józsefné, Báthori Istvánné – konkrét nevek, létező személyek – férjhez mentek, gyereket szültek, tanítanak a régi iskolában, s ha már az újat nem érhatték meg gyerek fővel, megérik a gyerekeik, ők pedig ott is tanítanak majd.

A hét három napján a délutánosoknak este 18.10-kor fejeződik be az oktatás. Az úttörőfoglalkozásokat, a szakköröket teremhiány miatt a kultúrházban kellett tartani. Gondot okozott a nevelők helyben való letelepedése is. A három községben három szolgálati lakás van, most épül egy új. Három napközis csoport működik, kettő Dunaszegen, egy Győrladaméron. Idő előtti volt a fejlesztés, de szükséges volt. Különösen most, hogy épül az új iskola.

Az új iskola gondolatától a megépítésig rögzös út vezetett. Jelentős nézetkülönbségeket kellett és sikerült áthidalni melyek az új tanoda helyének kijelölése körül csaptak a magasba és zuhantak vissza a csendes békességbe. Egy dolog azonban kijelenthető, a tölhádi dűlőben

valóban jó helyen lesz az az iskola. Jövő szeptemberben, a birtokba vételkor érzi ezt majd mindenki igazán.²⁵

Három évtizeddel az új iskola átadását, és birtokba vételét követően bátran kijelenthetjük, hogy a befektetés megtérült. Szinte kivétel nélkül minden ott végzett diák tovább tanult, kiváló eredményeket értek el a felsőbb iskolákban, és máig helytállnak a mindennapokban. Mindez dicséri a tanulókat, tanárokat, és az intézmény fenntartóit egyaránt. Az iskola történetében újabb mérföldkövet jelentett a rendszerváltást követően épült tornaterem. Hosszú évtizedek után végre évszaktól, időjárástól függetlenül lehetőség nyílt a diákok számára, hogy kiváló körülmények között, minőségi munkavégzésre alkalmas eszközökkel sportolhassanak.

A helytörténeti kutatásaim valamint az iskola korábbi diákjainak elmondása alapján megállapítható, hogy az 1791-es első iskolától napjainkig az iskola, valamint az oktatás hatalmas fejlődést mutat Dunaszegen, ennek megfelelően a jelenlegi épület és pedagógusi kar maximálisan igazodik a jelenkor követelményeihez és az elvárható legmagasabb szintű képzést biztosítja a diákok számára.

²⁵ Iskola a tölhádi dűlőben.= Kisalföld, 1979. június 23. 145. szám, 7. p.

3. DUNASZEG SPORTÉLETE

3.1. SPORTTÖRTÉNET

A mozgás, a sport szeretete mindig meghatározó szerepet játszott a falubeliek életében, ennek ellenére a szervezett, egyesületi kereteken belüli sportolás a megegyező méretű kisközségekhez hasonlóan, Dunaszegen is nehézkesen indult. Többször bebizonyosodott, hogy a kezdeti fellángolás, lelkesedés nem elég, annál több kell az eredményes munkához. Kellettek hozzá a sportszerető, a sport iránt elkötelezett emberek, vezetők sportolók, de szükség volt támogatókra, és önkéntes segítőkre egyaránt. A legfontosabb pedig minden sportban tevékenykedő embernél az elszántság, hit, akarat és kitartás. Szerencsére mindez megvolt a helyi fiatalokban, így érhetek el kimagasló eredményeket, melyre méltán büszke mindenki, aki részese volt vezetőként, sportolóként, szurkolóként, vagy bármely egyéb módon megélte azokat.

Az egyesület sikertörténetének áttekintéséhez egy korabeli spotlap cikkéből emelek ki pár gondolatot. A riport Dudás László sportköri elnökkel készült, aki munkássága elismeréseként, 1973. november 7-én a Magyar Népköztársasági Sport Érdemérem ezüst fokozata kitüntetésben részesült. Laci bácsi az újjáalakulástól kezdődően részletes tájékoztatást adott a sportkör akkori helyzetéről.

Dunaszeg – község a győri járásban. 1450 lakosa van, a Dunaszegi Tsz Sport Kör taglétszáma 1974. január 1-jén: 256 fő. A falu összlakosságának mintegy 20%-a sportköri tag. Hosszú éveken keresztül próbálkoztak a sport meghonosításával, míg ezeket az eredményeket sikerült elérniük.

A hatvanas évek elején már működött sportkör Dunaszegen, főleg a kézilabdás lányok és asztaliteniszezők szerepeltek eredményesen. Itt kezdte el pályafutását Koppányné Frank Erzsébet, aki abban az időszakban a Bp. Spartacus NB. I-es kézilabdacsapatában játszott. Dunaszegről indult el Dubi István kerékpározó, valamint a Rába ETO egykori labdarúgói Erdélyi Gábor és Papp István is. A kezdeti mozgolódást 1965-ben a teljes kudarccal követte. Hiába akartak, s hiába sportoltak a falu fiataljai, a községi vezetés meg nem értése, a számos gátló intézkedés - a művelődési otthon kapuját például bezárták, amikor az asztaliteniszezők edzeni akartak - a sportkör megszűnését eredményezte. A sportélet Dunaszegen négy esztendeig stagnált.

A községi vezetés 1969-ben kicserélődött. Olyan emberek kerültek a falu élére, akik megértették a sport szükségességét. 1969. novemberében újjáalakult a sportkör. A

sportegyesületnek húsz tagja és egy kopott labdarúgófelszerelése volt. Labdarúgással kezdődött, asztalitenisszel, kézilabdával, atlétikával folytatódott. Az 1971-ben megrendezett megyei tömegsport versenyekről közel száz érmet hoztak haza a dunaszegi versenyzők. Mindez nagyon sokat jelentett a sportolók számára. A labdarúgócsapat a járási I. osztályban a mezőny elején volt, a női kézilabdacsapat a második helyen állt, az asztaliteniszezők pedig csak ritkán találnak legyőzőre. Abban az időben a szülők konzervatív gondolkodásmódja miatt elsősorban a női csapatokat volt nehéz összeállítani egy-egy hétvégén. A faluban még meglevő, bár egyre csökkenő előítéletek miatt néha még az is előfordult, hogy a már-már induló autóbusról szállítottak le egy-egy sportolni induló lánygyermeket.

Ha az ember Győrből jövet eléri Dunaszeg határát, az országút mentén, jobb oldalt; bekerített, fasorral övezett sporttelepet pillant meg. Persze ezt nem szabad városi, nagytelepi mértékkel mérni. Ha valaki sportolni akar, létesítményre van szükség. Dunaszegen akartak sportolni, s a sportolni vágyó fiatalok megfogták a lapát nyelét. 1974-re már elkészült a labdarúgó, a kézilabda, a röplabda, és a dobóatlétikai pálya, s majdnem befejezéshez közeledett a futópálya építése is. A művelődési központban tárt karokkal várták az asztaliteniszező vágyó fiatalokat. 1973 év végén, a sporttelepen befejeződtek az öltöző építési, átalakítási munkálatai. Az 1973. évi társadalmi munka összértéke 256 000 forint volt. A szertárakban új sportfelszerelések sorakoztak, a járás minden csapata szívesen jött Dunaszegre mérkőzést játszani. A községi sportrendezvényeket nagy tömegek látogatták. Egy ilyen alkalommal rendezett nemzetközi labdarúgóturnát 1780-an látogattak meg. Viszonyításképpen a községnek akkor 1450 lakója volt. Dunaszeg sportja nincs az országos nyilvánosság előterében. Eredményeikre jórészt csak ők maguk, a környékbeliek figyelnek fel. Falun, a legkisebb községekben is lehet pezsgő sportéletet teremteni, elhatározás és akarat kérdése az egész. Sport és ifjúság - azonos fogalom - hirdették Dunaszegen. Ebben a községben nagyon sokat tettek az egészséges ifjúság felnevelése érdekében.²⁶

A kezdeti lendület a későbbiek során sem hagyott alább Dunaszegen. A labdarúgócsapat az újjáalakulást követő tizedik évben, már a megyei I. osztály meghatározó csapatai közé tartozott, és hosszú éveken át nyújtott magasszintű teljesítményével írta be nevét a megye sporttörténelmébe. A csapat mindenkori erejét tükrözi az is, hogy az elmúlt években is több válogatott és NB I-es múlttal rendelkező futballozott és futballozik jelenleg is Dunaszegen. Név szerint ifj. Somogyi József, Bognár Zsolt, Tokody Tibor, Vincze Ottó.²⁷

²⁶ Ahol tettek is valamit!.= Képes Sport 1974.03.19. 12. szám 19. p.

²⁷ Baráti szívesség a bentmaradásért.= Nemzeti Sport 2016.02.03. 33. szám 20. p.

A női kézilabdacsapat a 2000-es években a megyei bajnokság többszöri megnyerése után az NB. III-ig jutott. Az évtizedek során a már említetteken kívül is több kiváló sportoló pályafutása indult Dunaszegről és jutott kiemelkedően magas szintre. Id. Járeb István a Győri Richards NB I-es tekecsapatának oszlopos tagja volt. Ördög József labdarúgó a Győri Rába ETO, a Szombathelyi Haladás, a Siófok, valamint a Sopron NB I-es csapataiban játszott. Pályafutása során többször szerepelt az ifjúsági és utánpótlás válogatottban. Jelenleg is országosan egyedülálló rekordja, hogy Verebes József az ifjú Ördög Józsefet élete első NB I-es mérkőzésén 16 évesen küldte pályára az üllői úton a Ferencváros ellen.

Anyai ágon szintén dunaszegi származású és jelenleg is a község lakója Görbicz Anita, a Győri Audi ETO KC kézilabdacsapatának sztárja. Sikerei között szerepel egy világbajnoki ezüst és bronzérem, 13 magyar bajnoki cím, 14 magyar kupa és 5 BL győzelem. Hatszor az év kézilabdázója Magyarországon, 2005-ben pedig a világ legjobb női kézilabdázójává választották. Pályafutása során 233 alkalommal szerepelt a Magyar Nemzeti válogatottban, mely mérkőzések alkalmával 1111 gólt dobott. Bajnoki mérkőzéseken 331 alkalommal szerepelt, melyeken góljainak száma 1638. Páratlan pályafutás, páratlan sikerek fűződnek nevéhez.²⁸

Ifj. Babos Gábor többszörös magyar bajnok, Európa-bajnok kendős szintén a falu szülötte, és a dunaszegi általános iskola tanulója volt. Orbán Olivér wakeboard Európa- és világbajnok gyermekkorában Dunaszegen élt, és helyben végezte el az általános iskolát.²⁹

Megállapíthatjuk, hogy a dunaszegi sportolók a korábbi időszakban kiemelkedő sikereket értek el, ezzel sok dicsőséget szereztek községünknek, és rengeteg örömet okoztak a helyi lakosságnak. Napjaink sportolói elé méltán állíthatjuk példaképként a helyi egyesületek korábbi versenyzőit. A mai sportolóink feladata és célja nem lehet más, mint a dicső elődök útján tovább haladva sikereket és eredményeket érjenek el saját sportágaikban.

3.2. DUNASZEG SPORTÉLETE NAPJAINKBAN

A Dunaszegi Sportegyesület jelenleg egy labdarúgó szakosztályt működtet. A kézilabda szakosztályt a Győri Audi ETO KC vette át, és annak utánpótlás nevelési programjában vesz részt. A megyei másodosztályú felnőtt labdarúgócsapat mellett, négy korosztályos csapat is

²⁸ Női kézi: Görbicz Anita július 1-től sportigazgató lesz az ETO-nál. 2021.02.15. <https://www.nemzetisport.hu/kezilabda/noi-kezi-gorbicz-anita-julius-1-tol-sportigazgato-lesz-az-eto-nal-2810553> (letöltve: 2021. február 21. 15:20)

²⁹ A 2021.01.30-án Páli György dunaszegi lakossal Dunaszegen készített interjú alapján (a szerző birtokában).

működik. Minden csapattal külön szakedző foglalkozik. A különböző korosztályos csapatokban 6 éves kortól kezdődően 19 éves korig bezárólag sportolhatnak. A gyerekek Bozsik-programban vesznek részt. U11 korosztály 5, az U7-U9 4 nagytornán szerepel egy-egy évben. A legügyesebb játékosok számára továbbfejlődési lehetőség Győrben az Üstökös FC színeiben biztosított. Heti 2 alkalommal Coerver speciális edzéssel segítik a Bozsik-programban résztvevő gyerekek fejlődését. A hazai mérkőzések látogatottsága mérkőzésenként változó. Átlagosan 60-80 helyi szurkoló biztatja a csapatot, de a fontosabb mérkőzéseken akár 100 fő is jelen van. Az idegenbeli mérkőzéseken ez a szám már jóval kisebb, nagyjából 20 szurkoló kíséri el a csapatot.³⁰

A jövőbeli tervek között szerepel, hogy néhány éven belül minél több dunaszegi szerepeljen a felnőtt csapatban. Ismét szurkolhassunk olyan legendás hazai játékosoknak, mint korábban Dubi Gábor vagy Erdélyi Gábor voltak. A sportegyesület vezetősége hét tagú, mely az elnökből és hat vezetőségi tagból áll. Az egyesület gazdálkodása, pénzügyi helyzete a szűkös keretek ellenére stabil. A vezetőség folyamatosan keresi a támogatókat. Jelentősen segíti a pénzügyi gazdálkodást a törvény által biztosított Társasági adókedvezmény (TAO) támogatásból befolyó összeg. A TAO sporttámogatási rendszere lehetőséget biztosít a korábbiakhoz képest jelentősen magasabb plusz források bevonására a látvány-sportágaknál, köztük a labdarúgásba is. A támogatás célja, hogy minél több amatőr futballista, minél jobb körülmények között játszhasa a világ legnépszerűbb játékát. A csapatot az önkormányzaton túl helyi vállalkozók támogatják, szponzorálják.³¹

A sportegyesület évtizedek óta folyamatosan fejlődik. A legtöbb fiatal továbbra is a labdarúgó szakosztályban sportol. Új labdarúgópálya épült, többször megújult, majd újjáépült az öltöző, ma már konditerem, szauna, minden öltözőben zuhanyzó, játékvezetői öltöző, külön szertár és büfé szolgálja a sportolni vágyók kényelmét. A többi sportág kedvelői számára tenisz, és lánsteniszpálya épült, melyeket a falu lakói közül bárki igénybe vehet. A szurkolók kényelme érdekében fedett lelátó épült, így minden feltétel adott a minőségi sportoláshoz és a szabadidő kellemes tevékenységéhez. Az első évtizedekhez képest a teherautó platót mára csapatbusz váltotta fel, ami biztosítja a kényelmes és biztonságos utazást a csapattagok számára. Győr felől érkezve a falu szélén rögtön a sportlétesítmény impozáns látványa fogadja az érkezőket, melyre méltán büszke a csapat és a falu egyaránt.

³⁰ A 2021.02.15-én Borbényi András sportegyesületi elnökkel készített interjú alapján (a szerző birtokában).

³¹ A 2021.02.19-én Gulyás László U9-es edzővel készített interjú alapján (a szerző birtokában).

4. DUNASZEG KULTURÁLIS ÉLETE

Mindig kiemelt szerepet töltött be a helyi lakosok életében a közösségi eseményeken való részvétel. A faluban már az 1900-as évek elejétől aktív kulturális élet folyt, köszönhetően az itt tanító pedagógusoknak és az egyházközség élén álló plébánosnak. Ezek többségében katolikus egyletek, és egyházi szervezetek voltak. Céljuk elsősorban a falubeliek „hitük bátor megvallására”, valamint a „hitélet elmélyítésére” szolgált. A 30-as, 40-es években helyiekből alakult lelkes színjátszó csoportok működtek Dunaszegen. Ezt a lelkes hagyományt örökölte át napjainkban a Dunaszegi Színjátszókör.

A ma is működő Kultúrház 1962-ben épült. Helyet biztosított a civil csoportoknak, tornaterem híján a falu sportéletét segítette a téli időszakban, (sakk, asztalitenisz) és itt került elhelyezésre a könyvtár is az olvasóteremmel. Az épület közel 200 fő befogadására alkalmas, színpaddal ellátott. Az itt működő Rezeda Népzenei Egyesület, Népdalkör, Színjátszókör, Nyugdíjas Klub, színvonalas előadásaikkal, műsoraikkal sok helybéli és más településekről idelátogató embernek szereztek már maradandó élményt.

A Dunaszeg Községi Önkormányzat Képviselő-testülete 2008. évben pályázatot nyújtott be az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alaphoz Integrált Községi és Szolgáltató Tér kialakítására és működtetésére. Az Integrált Községi és Szolgáltató Tér (IKSZT) program az Új Magyarország Vidékfejlesztési Programon belül „A vidéki gazdaság és a lakosság számára nyújtott alapszolgáltatások” intézkedés része. Célja a vidéki lakosság megtartása érdekében a helyben elérhető alapszolgáltatások körének bővítése, minőségének és hozzáférhetőségének javítása többfunkciós szolgáltató központok létrehozásával. A pályázat sikeres volt, és ennek eredményeként az önkormányzat IKSZT címbirtokos lett. Ezt követően került sor a Kultúrház felújítására, melynek ünnepélyes átadása 2011. május 28-án történt meg. A felújított, kibővített közösségi ház nemcsak új névvel, de új szolgáltatásokkal, új feladatokkal és célokkal jött létre. Legfontosabb célkitűzés, hogy a legkisebbektől, a legidősebbekig mindenki megtalálja magának azt az elfoglaltságot, azt a szabadidős programot, tevékenységet, amiért érdemes ellátogatni a kultúrházba.

Az épület adottságai és felszereltsége lehetővé teszik, hogy széles körben tudja kiszolgálni a betérőket. E-Magyarországi pont-ként internet elérhetőséget és irodai szolgáltatásokat hoz létre. A kultúrházban az országos hírű Rezeda Népzenei Együttes, a Dunaszegi Színjátszókör, a Kék Duna Dalkör, a Szent Cecília Kórus próbáinak hangjai hallhatók naponta. A kulturális

programokon túl itt kapott helyet a Babusgató foglalkozás, amely heti kétszer hozza össze a környékbeli kismamákat és csemetéiket. Az egészségmegőrzés keretében évente többször történik egészségügyi szűrés, látásvizsgálat, aminek ugyancsak a kultúrház ad helyet. Évente két alkalommal véradásokat szerveznek az épületben. Itt tartják a kézműves foglalkozásokat is. A Fűrge-Ujjak és Művészpálánták foglalkozásain gyerekek és felnőttek egyaránt szorgoskodnak. Testedzésre és nyílik lehetőség zumba, jump, gyógytorna és jóga keretein belül. A kéthetente fogadóóráját tartó falugazdásztól a helyi gazdák kérhetnek és kaphatnak segítséget. Az ünnepekhez kapcsolódó rendezvények már hagyományosnak mondhatók a kultúrház életében, több évtizede vesznek részt aktívan a község lakói a karácsonyi Betlehem-szentelésen, karácsonyi vásáron, falukarácsonyon. Az író-olvasó találkozók, előadások, kiállítások, börzék, filmvetítések táborok szervezésével minden korosztályt próbálnak megszólítani.³²

A Széchenyi István Klubkönyvtár helyileg a Széchenyi István Művelődési Ház területén található, szakmai irányítója a Megyei Könyvtár. Tőlük kapják a könyveket, melyeket évente kétszer tudnak rendelni. Az összes általános és középiskolai kötelező olvasmány megtalálható a polcokon. Figyelnek arra is, hogy lehetőségeikhez mérten a legújabb, legnépszerűbb újdonságokat megszerezzék. Ha valami nem áll rendelkezésre náluk, kérésre megrendelik a Megyei Könyvtártól.³³

A Rezeda Népzenei Együttes 1987-ben alakult Dunaszegen. A zenekart szakmai körökben az ország legismertebb ifjúsági hangszeres népzenei együttesei között tartják számon. Jelentősebb szakmai sikereit a közvetlen szülőföld, a Szigetköz és a Kisalföld népzenei hagyományainak tolmácsolásával érte el. Énekes és hangszeres előadásmódjára a természetesség és a hagyománytisztelet jellemző. Győr-Moson-Sopron megye kulturális követeként rendszeres résztvevője országos és nemzetközi találkozónak. Műsorait eddig tíz európai országban, s Brazíliában, a São Paulóban élő magyaroknak mutatta be. A Magyar Rádió és a különböző televíziók számos felvételt készítettek a csoporttal. Az együttes előadásában főként a Dunántúlon és a Felvidéken gyűjtött népdalok hangzanak el citerán és más kiegészítő hangszereken, furulyán, tekerőlanton, dorombon, nádsípon, tökdudán. A Moldvában élő magyarság zenéjét hűen tolmácsolva koboz, furulya, dob kísérettel szólaltatja meg a csángó népdalokat. A Rezeda repertoárján fontos helyet foglal el a jeles napokhoz és a nemzeti ünnepekhez kötődő zenei hagyományanyag, valamint az egyházi népelemek és gyermekjáték

³² Széchenyi István Művelődési Ház beszámolója 2021.02.15. Széchenyi István Művelődési Ház archívuma

³³ Széchenyi István Klubkönyvtár beszámolója 2021.02.15. Széchenyi István Klubkönyvtár archívuma

dalok megelevenítése is. Ismeretterjesztő célzatú előadásain jelentős szerepet szán a közös éneklés örömének átadására és a magyar népi hangszerek bemutatására. Legfőbb kitüntetések elismerések: Batthyány-díj (1992.), Győr-Moson-Sopron Megyei Önkormányzat ezüst emlékplakettje (2002., 2012.), KÓTA-díj (2006., 2018.). A Népdalkörök, szólisták és Népzenei Együttesek Országos Minősítőjén elért eredményeik között szerepel 11 Arany fokozat, 9 Arany Páva díj és 6 Arany Páva Nagydíj.

A Szent Cecília kórus 1989 februárjában alakult 25 fővel, Bakosné Polgár Ildikó vezetésével. Az első fellépésével 1989. március 15-én volt a zsúfolásig megtelt művelődési házban. Céljuk a közösségteremtés, népi kultúra ápolása és továbbadása, különösen nagy hangsúlyt fektetve Szigetköz népdalkincsére. Az 1992. óta működő Dunaszegi Színjátszókör palettáján mesejáték, romantikus színmű, zenés vígjáték, musicalek, szerkesztett műsorok szerepelnek. A tagság összetétele kezdetektől fogva nagyon vegyes, alsós, felsős, középiskolás diákok, egyetemisták, dolgozók csapatmunkára, egymás megbecsülésére, türelemre, a művészetek iránti fogékonyságra nevel. Dunaszegen kívül a környék számos településén és Szlovákiában is szívesen mutatnak be előadásokat. A szabadidő hasznos eltöltése iránti igény hívta életre 1992 októberében a Nyugdíjas Klubot, melynek tevékeny irányítója, vezetője Kiss Józsefné volt. Tőle a vezetést Nagy Lászlóné vette át, aki a mai napig összefogja a csoportot. Az együtt eltöltött évek alatt közvetlen, segítőkész, meleg kapcsolat alakult ki a tagok között. Minden évben közös kirándulásokon ismerkednek távoli vidékek, természeti és kulturális értékeivel. A kultúrház programjain mindig oszlopos tagjai a szervező csapatnak. A 2005 őszén alakult Kék Duna dalkör a generációk közötti együttműködés szép példája. Tagjai több korosztály képviselői az általános iskolásoktól a nyugdíjas korúakig. Az együttes rendszeres résztvevője a helyi ünnepeknek, rendezvényeknek, megyei találkozónak. Összeállításában a szűkebb táj, a Szigetköz és Kisalföld dalai mellett szerepet kap más tájegységek hanganyaga is.

Egyéb kultúrházban működő csoportok: Callenetics alakformáló torna, gyógytorna, jóga. Jogi tanácsadó és falugazdász előadás keretein belül állandó időpontokban segít a helybelieknek kérdés esetén. A Pöttöm-Klub Daloló csoport minden kedden használja a kultúrházat. A nyolc hónapos kortól ajánlott foglalkozáson mondókákkal, dalokkal, tornával és különféle mozgásfejlesztő eszközökkel fejlesztő foglalkozást tart Kissné Szigony Anett védőnő. A foglalkozás a szoktatási időszakában egy játszósarok segíti a beilleszkedést. A képviselőtestület támogatása révén megvásárolt eszközök még tovább színesítették a fejlesztés lehetőségeit. A foglalkozás nagyon népszerű alkalmanként 15 kisgyerek és szülője is részt vesz rajta.

A fentiekből jól látható, hogy a kultúrház az érdeklődési körnek megfelelően minden korosztály részére, otthont és lehetőséget biztosít a szabadidő hasznos, és kulturált eltöltésére. Nagy előnye, a nagy befogadó képesség, ugyanakkor kialakításának köszönhetően egyidőben több kisebb méretű program lebonyolítására is alkalmas. Az épület a faluközpontban található, könnyen megközelíthető, tágas parkolóhely áll a gépjárművel érkezők rendelkezésére. A sokoldalú, színes programok egyre vonzóbbak a falubeliek számára. A községben falumúzeum és stabilmotor gyűjtemény is található, amely belső égésű motorok egyes korabeli munkaeszközöket (szivattyú, fűrés, cséplőgép, stb.) hajtottak egykor.

Dunaszeg kulturális élete a kultúrházon kívül is jelentős. Különféle közterületeken, sportpályán, Morotva-tó környékén tartják meg a különböző programokat. Ezek lehetnek önkormányzati, egyházi vagy magánrendezvények. Legfontosabb, legnagyobb múltú események a falunap és búcsú. Az évente megtartandó március 15.-ei ünnepségeken az önkormányzati képviselők emlékeznek meg az 1848-49-es forradalom és szabadságharc eseményeiről, melyet a Rezeda Népzenei Együttes hagyományőrző műsora színesít ki. Új hagyományt teremtve az utóbbi években a Dunaszegieket Egymásért Egyesület Locsolóbált rendez a Dunaszegi Színjátszókör pedig Nyárázó szabadtéri játékokat szervez, melynek műsorát ők maguk biztosítják. A Szigetközi Gulyahajtás az egyik legújabb és legnépszerűbb esemény a falu életében. Nemcsak a környékbeli községek lakói látogatják, hanem a távolabbi régiókból is nagy számban vonzza az érdeklődőket. Az utóbbi években a látogatók száma közelít a kétezer főhöz, ezért a megrendezés költségei már meghaladják a falu anyagi, gazdasági lehetőségeit. A nagy érdeklődésre és a sokszínű hagyományőrző programokra való tekintettel a felmerülő költségek jelentős részét az Agrárminisztérium állja. A legnagyobb számú nézőt vonzó rendezvények a szabadtéren megrendezett falunap, illetve Gulyahajtás. A látogatók összetételét vizsgálva megállapítható, hogy a falu életéhez közvetlenül kapcsolódó rendezvényekre jellemzően a helybeliek látogatnak el (falunap), addig a Gulyahajtást a szomszédos településekről és a távolabbi településekről érkezők tömegeit vonzza.³⁴

Mindezekhez a rendezvényhelyszíneken túl, nagy szükség van az önkormányzat támogatására, valamint az iskola pedagógusainak és diákjainak lelkesedésére, önkéntes segítők odaadó munkájára. Dunaszeg kulturális élete pezsgő, a hazai lakosság szórakoztatásán túl elmondhatjuk, hogy a község a népi kultúra egyik régióközpontjává nőtte ki magát.

³⁴ A 2021.02.17-én Horváth-Kis Ágnes kulturális referenssel készített interjú alapján (a szerző birtokában).

4.1. DUNASZEG NEVEZETESSÉGEI

A Dunaszegre érkezőket elsőként a táj szépsége, a Dunapart látványa, a felőle áradó csend és nyugalom, a település rendezett ligetei, utcái ragadják meg leginkább. Sokakat vonz a jól kiépített infrastruktúra, az itt lakók nyíltsága, közvetlensége is. Mindezek sok látogatót, és egyre több betelepülőt vonzanak Dunaszegre. Szép számban találhatók viszont olyan látnivalók, melyek első látásra talán elkerülik az ide látogatók figyelmét, ugyanakkor falutörténeti szempontból kiemelt jelentőséggel bírnak, és amelyek az utóbbi évtizedek helytörténeti, hagyományőrző, faluszépítő munkájának köszönhetően már külsejükben, és állagukban is megújultak, a falu ékköveivé váltak. Kivétel nélkül valamilyen történelmi, vagy vallási esemény okán épültek. A hátralévő részben ezekről a dunaszegi nevezetességekről írok, mellékelve fotóikat, történetüket. Valamennyi nevezetesség mellett tájékoztató tábla található, melyről megismerhetjük az adott nevezetesség történetét. Megfelelő sorrendet követve az egyes emlékhelyek bejárásával a falu történetét is megismerhetjük.

Írásos emlékek szerint Dunaszegen már 1600-ban volt római katolikus templom, melyet egy 1658. évi adóösszeírás mint teljesen elpusztultat említ. Valószínűleg a törökdúlásnak esett áldozatul. A korábbi helyén 1720-ban Viczay Terézia grófnő emeltetett barokk stílusú új épületet. A Havasboldogasszony tiszteletére szentelt templom szentélye, illetve apszisa félkör alakú. Három boltszakaszos hajójához, szentélyéhez, mint egy nagy palást kapcsolódnak a sekrestyék. A homlokzat előtti toronyban három harang lakik, közülük a legkisebbet Johann Kippo bécsi harang- és ágyúöntő mester készítette 1701-ben. A másik két harangot Slezák László őrbottyáni műhelyében öntötték 1947-48-ban. A műemlék templomban figyelmet érdemel a 18. századi barokk főoltár Szent Borbálát ábrázoló képével, valamint az Angster gyár által 1913-ban épített orgona. Az épület külső falán található a két világháború áldozatainak emléktáblája. A templomot több ízben átalakították, a berendezését korszerűsítették. Az 1980-as években Kákonyi Asztrik győri festőművész új, színes üvegablakokat készített, melyek Szűz Máriát, Szent Borbálát, Szent Józsefet és Szent Antalt ábrázolják. Érdekes még megtekinteni Jófejú Emil falfaragó munkáit, a magyar millennium évében elkészült népi ihletésű faragott padokat, székeket, a szembemiséző oltárt és felolvasó melvényt. A templom freskóit 2006-ban festette M.J. Svec okleveles iparművész. A belső munkálatokkal egy időben épült a templom épülete mellett a Keresztút, majd 2008-ban a Lourdes-i kápolna. A dunaszegi az egyik legszebb állapotban lévő szigetközi templom.³⁵

³⁵ <https://www.dunaszeg.hu/post/show/884/bemutatas> (letöltve: 2021.01.30. 12:20)

A kegyeleti park eredetileg 1962-ig szolgált temetkezési helyül. 2002. december 31-én hivatalosan viszont bezárt. Az Önkormányzat engedélyezett terv alapján, a temető helyén 2003 októberében megkezdte a Kegyeleti Park kialakítását, ami november végére el is készült. A központban megtalálható egy emlékhely.³⁶ Az 1956-os forradalom és szabadságharc emlékműsorát szentmise keretein belül itt szokták tartani.

Szerte a Kisalföldön található képoszlopok egyik sajátosan szép változata a homokgödöri Kiskép. Alapelemei hasonlóak a többi négyzetes hasábot mintázó, cseréppel fedett képoszlopokéhoz, de a sarkaihoz illesztett oszlopok és a rájuk boruló tető révén már önálló építménynek tetszik, és a valóságosnál tekintélyesebbnek tűnik. Ez a megoldás tökéletes védelmet nyújtott a fülkében elhelyezett képeknek, amelyek Szent Vendelt, Szent Flóriánt, Szent Borbálát és Havas Boldogasszonyt ábrázolták. Klasszicizáló formájával, szép környezetével és önálló építészeti megjelenésével figyelemreméltó alkotás.³⁷

Magyarországon gonoszúzó célzattal már a középkori évszázadokban is állítottak kőkereszteket. Ez a szokás különösen a 18. századi, barokk időkben vált igazán gyakorivá. Szabadtéri keresztjeink legnagyobb részét nem az egyház állíttatta, hanem a hívők fizették a költségüket. Az egyház csak felszentelte, megáldotta az egyéni buzgóságból vagy fogadalomból állított kereszteket. Egy részük régi sorscsapások emlékét őrzi. A változó időpontú áldozócsütörtök előtti hétfőt, keddet, szerdát körösztyjáró napoknak nevezte a nép és az egyház egyaránt. Ilyenkor nagy harangzúgás közepette kivonultak a határ egy-egy keresztjéhez, annak emlékeztére, hogy Krisztus kivezette tanítványait az Olajfák hegyére. Útközben és a keresztnél imádkoztak, énekeltek. Sokan nem is tudják a faluban, hogy a Fenyősi legelő szélén nem messze az országúttól a fák, bokrok között megbújó kis halmon áll egy kereszt, melyet az idősebbek "Várdombi köröszty"-ként vagy "Vörös-köröszty"-ként emlegetnek. A Várdombhoz fűződő elképzelést az "Óstörténet, régészet" című fejezetben már említettem, így most csak a keresztről szóló történeteket ismertetem. Az emlékművet a hívek hálából állíttatták azoknak a magyar katonáknak a dicsőségére, akik a falunk határában lefolyt 1848-as csatában estek el. A kereszt valamikor vörös színű volt, de mára már kifakult. Egy másik legenda szerint a kereszt talapzata valamikor vörös téglából épült, de azóta lebontották s helyette másikat építettek. Dunaszeg határában volt egy nagy csata. Az ott elesett katonákat aztán egy közös sírba temették, amelyre kegyeletből egy keresztet állítottak. A katonák kihulló piros vére miatt nevezik a kis dombon álló feszületet ma is "Vörös-köröszty"-nek. Sétánk során érdemes meglátogatni ezt az útszéli emléket.

³⁶ <https://www.dunaszeg.hu/post/show/884/bemutatas> (letöltve: 2021.01.30. 12:20)

³⁷ <https://www.dunaszeg.hu/post/show/884/bemutatas> (letöltve: 2021.01.30. 12:20)

Alsó-Szigetköz jellemző tájképi eleme az élő vizeket kísérő holtágak és morotvák sora. Ennek szép élményt nyújtó példája a Dunaszegi-tó, melynek patkó alakja már elárulja, hogy egykor a Mosoni-Duna kanyarulata volt. A meder nyílása feltöltődött, fokozatosan elzárult és a hajdani, erőteljes duzzadó Duna-ág holtággá változott. Az elmúlás erői azonban nem pihennek, és szüntelenül rakódik le a meder fenekére a por, az iszap és az elhalt növények maradványai. A nádas feltarthatatlanul nyomul befelé, egyre nagyobb területet rabol el a nyílt víztükörtől. A nyílt víz egyre keskenyebb lesz, míg nem a növényzet teljesen belepí. A legmélyebb szakaszon békalencse-hínár, a sekélyebb részeken a gyökereshínár és a tündérrózsa hínár él. Vize már nem folyik, megcsendesedett, ráborulnak a vízítők széles levelei, s közöttük itt is, ott is, tündérrózsák dugják elő hófehér fejüket.³⁸

A zöld galériaerdő alagútjában a lassan áramló Mosoni-Duna a vízitúrázók paradicsoma. Nyaranta a Rajka és Vének között csónakázók százai pihennek meg a Duna Győr felőli szakaszán. A galériaerdővel kísért fenyves parton a tűzrakóhely mellett padok, asztalok várják a vízitúrázókat. A táborhelyet az önkormányzat gondozza. A gáton túl húzódik a folyót hol elhagyó, hol megközelítő, a Szigetközt átszelő országút, a túrázóknak könnyű vízre szállási lehetőséget biztosítva.³⁹

A leírtakból is láthatjuk, hogy Dunaszegen sokszínű kulturális élet folyik. Minden korosztály megtalálhatja a számára megfelelő művészeti, hagyományőrző programot, kedve szerint részt vehet benne vagy élvezheti az egyesületek előadásain, programjain keresztül. Gyerekek és felnőttek egyaránt lelkesen ápolják a hagyományokat és tisztelegnek őseink szellemi, művészeti hagyatéka előtt. A községben, illetve annak határán található műemlékek, nevezetességek különböző korokban ugyan, de minden esetben szerves részét képezik a helyi művelődéstörténetnek.

³⁸ <https://www.dunaszeg.hu/post/show/884/bemutatas> (letöltve: 2021.01.30. 12:20)

³⁹ <https://www.dunaszeg.hu/post/show/884/bemutatas> (letöltve: 2021.01.30. 12:21)

5. CSALÁDTÖRTÉNET

5.1. A HORVÁTH CSALÁD EREDETE

Úgy gondolom, minden ember számára fontos, hogy tisztában legyen származásával, őseinek, családtagjainak múltjával, történetével. Azon szerencsés magyar emberek közé tartozom, akinek családtörténete nyomon követhető a korábbi vármegye különféle hivatalos okmányaiban, és azokat a megyei levéltárban mindenki számára hozzáférhetően máig megőrizték. Dunaszegen éltek nagyobb, gazdagabb családok, de olyan, aki írásbeli bizonyítékkal tudja alátámasztani nemesi voltát, csak egy, a Horváth Család. Az 1715. évi adózók listájában már szerepelnek a család ősei, mint a legjelentősebb adófizetők. Közülük is egyvalaki különös jelentőséggel bírt a falu életében, Horváth Tamás bíró.⁴⁰ Dr. Márki Sándor történész, a Magyar Történelmi Társulat alapításának félszázados évfordulójára készített munkájában kiderül, hogy Horváth Mihály Csanádi püspök, történész az 1849-ben megalakult Szemere-kormány Vallás- és közoktatásügyi minisztere, valamint a Magyar Történelmi Társulat egykori elnöke volt.⁴¹ A dunaszegi Horváth család utolsó előtti férfi tagja apai ágon anyai dédnagyapám id. Horváth István volt, aki mindig büszke volt a család nemesi származására. A megyei levéltár archívumában őrzött dokumentumok segítségével bemutatom őseim nemesi sorba emelkedésének történetét, majd az azt követő évszázadokban játszott szerepét, történetét.

Bethlenfalvi Thurzó Szaniszló gróf, az ország nádora, a maga udvari bejáróját, Horváth Istvánt, hűsége és szolgálatai jutalmául s mások kérésére, 1622. augusztus 12-én Sempte várában az Esztergom megyében nemes Bikly János halálával gazdátlanul maradt Biköl pusztával ajándékozta meg. Parancsa következtében az esztergomi káptalan Ujváry János kanonokot küldte ki a beiktatásra, a ki maga mellé vette Czeteny Jánost mint homo regiust, de 1623 június 16-án nem Bikölben szállt ki, mert «a keresztény név ellenségének, a töröknek félelmetessége és zsarnoksága miatt» azt a helyet nem tartotta elég bátorságosnak, hanem a szomszédos Zödény mezővárosban gyűjtötte egybe az érdekelteket; ezek közül azonban Dekán János esztergommegyei alispán a beiktatás ellen tiltakozott, mert Benech Mátyás a maga biköli udvarházát és sessióját 1517. március 12-én eladván Karvai Sikesdy Bertalannénak, ezt a birtokot Porochay Ferencz az összes okiratokkal együtt nála elzálogosította.

⁴⁰ Az 1715. évi országos összeírás. Győr, 35. téka, 9. p.

⁴¹ Dr. Márki Sándor: Horváth Mihály 1809-1878. Budapest, Magyar Történelmi Társulat, 1917. 28. p.

A nádor azonban az eléje került ügyben Horváth István javára döntött s a vármegye 1643-ban meghirdetvén Horváth, másképen Eötvös Mátyás nemeslevelét, be is fogadta őt a nemesek sorába, de úgy, hogy a vármegye minden terhében részt vegyen. Bikölből a törökök csakhamar kiszorították a Horváthokat, s a pusztát utóbb a Reviczkyek foglalták el, a mi pörre vezetett. Horváth István ekkor a pozsonyvármegyei Deákiba telepedett át s őt 1650-ben Pozsony vármegye ezen helység nemesei közt említi. Istvánnak a fia, Tamás, alkalmasint atyja halála után, Dunaszeg faluba, de nem a győri, hanem a pozsonyi oldalra költözött át, ahol Tonkháza egyik pusztáját most is Dunaszegi malomházak néven ismerik. Ott élt utódai nemességét Pozsony vármegye 1735-ben újból elismerte. S hogy nemességükkel más vármegyékben is élhessenek, néhai Horváth Tamás fiainak, Tamásnak és Andrásnak, valamint Horváth István fiainak, Ferencnek és Mihálynak kérésére 1770. február 11-én Pozsonyban tartott népes közgyűlésen újabb bizonyáglevéllel igazolta.

A család egy része valóban áttelepedett ekkor Győr vármegyébe, a Szigetközbe, a hol Dunaszentpálon az 1785. évi nemesi összeírás Horváth Józsefet mint malomtulajdonost említi. A rávonatkozó pontosabb adatok elvesztek, mert az 1793. évi árvíz a dunaszentpáli anyakönyveket elvitte. Horváth József egyik fia, János, folytatta apja mesterségét s leszármazottjai Győr vármegyében ma is dunai molnárok. Másik fia, József, a pesti egyetemen végzett tanulmányai után orvos lett s így, akkori felfogás szerint, szintén a mesteremberek közé tartozott, mint a gyógyszerészek is. Pestről Szentésre, Csongrád vármegyébe költözött, mint orvos és a Hadzsi-házban nagyon szerény viszonyok közt élt. Feleségével, Werner Erzsébettel kötött házasságát Isten tizenhét gyermekkel áldotta meg. Szentés városa utóbb emléktáblával örököztette meg a Hadzsi-házon azt az eseményt, hogy 1809. október 22-én ott született negyedik gyermekük, Horváth Mihály, a nemzet koszorús történetírója. Tonkháza (másképpen Magyar-tonk, szlovákul Tonkovce) Illésháza településrésze a mai Szlovákiában a Nagyszombati kerületben a Dunaszerdahelyi járásban. 2001-ben Illésházának 2048 lakosából 1746 magyar és 242 szlovák volt. Az első okleveles említése 1435-ből származik. A 15. században Dankháza és Tankháza néven szerepel az oklevelekben. 1910-ben 214, túlnyomórészt magyar lakosa volt. A trianoni békeszerződésig Pozsony vármegye Somorjai járásához tartozott. 1920 után jelentős szlovák betelepülés ment végbe, 1921-ben 333, 1941-ben 1198 lakosa volt a falunak. 1960 óta Illésházához tartozik. Tonkháza, magyar falu, Pozsony vármegyében, közel a kis Dunához: 185 katolikus, 8 zsidó lakos. A szarvai uradalomé és egynehány nemeseké.⁴²

⁴² Dr. Márki Sándor: Horváth Mihály 1809-1878. Budapest, Magyar Történelmi Társulat, 1917. 1. p.

Büszkeséggel tölt el, hogy Dunaszeg életében meghatározó szerepet töltött be a Horváth-család, valamint ez az egyetlen família, amely írásos dokumentumokkal tudja alátámasztani a nemesi származását községünkben. Dédnagyapám egész életében mélyen vallásos katolikus ember lévén a keresztény értékek megtartása mellett jelentős mértékben hozzájárult a helyi hagyományok megőrzésében. Hagyatékával a Szentendrei Skanzenben és a Győri Xantus János Múzeumban találkozhatunk. A dolgozatom mellékletében szereplő nemesi úti levél és obsitlevél is az ő hagyatékából származnak.⁴³

⁴³ A 2021.01.30-án Páli György dunaszegi lakossal Dunaszegen készített interjú alapján (a szerző birtokában).

BEFEJEZÉS

Szakedolgozatomat a tartalomjegyzékben felállított tematikának megfelelően állítottam össze. A különböző fejezeteket egymásra épülve dolgoztam fel. Az első fejezet témája Dunaszeg földrajzi adottságai. Itt először is tágabb régiómról, a Szigetközről adtam tájékoztatást, melyben ismertettem a tájegység kialakulását, a kialakulást befolyásoló tényezőket, körülményeket. Ebben a részben kiemelt szerepet kapott meghatározó folyónk a Duna tájegységet alakító, formáló munkásságának feldolgozása. Ezt követően a Szigetköz lakosságáról írtam, melyben részleteztem a talaj, termőföld rétegződését, szerkezetét, növényzetét, a tájegységet jellemző foglalkozásokat. Részletesen tárgyaltam az 1954. évi árvíz történéseit. Mindezeket követően ismertettem Dunaszeg földrajzi és demográfiai adatait, melyeken keresztül betekintést adtam a falu elmúlt hat évszázados fejlődéséből, gyarapodásából a kezdetektől napjainkig.

A második fejezet Dunaszeg története, melyben elsődlegesen Dunaszeg nevének eredetére próbáltam magyarázatot adni. A jelenleg feltárt és elérhető forrásanyagok felhasználásával jutottam el a vélhetően legvalószínűbb magyarázatokhoz. E fejezet második témaköre az önálló egyházközség kialakulásának története. Nagyon érdekes volt számomra látni azt, hogy egy közösség mekkora erőt képes meríteni önmagából, és a közös szándék, és egységes akarat, fellépés bármely korban, bármely körülmények közepette képes a közös cél elérésére. Ilyen közös célnak, és egységes fellépésnek eredménye a dunaszegi egyházközség megalakulása is. Az iskolatörténet feldolgozása - lévén tanító szakos hallgató -, számomra különös jelentőséggel bírt. Minden részletet tudni akartam az első egy tantermes iskola megalapításától napjainkig. Érdekes volt látni, hogy családtagjaim több generációra visszatekintve milyen körülmények között tanultak, a mindenkor tanítóknak mely eszközök álltak rendelkezésre, hogyan folyhatott a tanítás a különböző időszakokban. Kutató munkám során jelentős mennyiségben találtam vonatkozó forrásokat, melyeket beépíthettem dolgozatomba. A témakör befejező részét, egy az új iskola alapításának, és építésének körülményeit szemléltető korabeli újságcikk feldolgozásával zártam.

A sporttörténeti áttekintésben a kezdeti lépésektől napjainkig szemléltetni kívántam azt az utat, sokrétű áldozatos tevékenységet, amely megmutatta, hogy egy kis falu spotélete is lehet egyszerre szórakoztató, és egyben eredményes is. Mindenki számára adott a lehetőség a tömegsporttól az élsportlóvá válásig, csak kellő erőre, hitre, és kitartásra van szükség. Mint ahogy ezt a kidolgozó részben kifejtettem, Dunaszegen erre is kiváló példákat találhatunk.

Dunaszeg kulturális élete a térség többi településeivel összevetve is példa értékű. A művészeti egyesületek tevékenységét kezdetben a szűkebb régióban ismerhették meg az érdeklődők. Mára már büszkén elmondhatjuk, kevés olyan hely van a világban, ahová ne jutott volna el valamelyik dunaszegi művészeti együttes tevékenységének híre. Mindezeket különböző oklevelek, elismerések, köszönő levelek tucatjai bizonyítják. A kultúra részeként bemutattam Dunaszeg legjelentősebb nevezetességit, melyek a helytörténeti kultúra szerves részét képezik.

Dolgozatom zárásaként családom egyik ágának történetét dolgoztam fel, melyen keresztül próbáltam szemléltetni egy magyar nemesi család fejlődését, közösségi életben betöltött szerepét. Felemelő érzés látni, tudni azt, hogy egy felvidéki kisnemesi család néhány évszázad alatt képes volt eljutni oda, hogy egy minisztert, püspököt adjon az országnak. Dolgozatom összeállításakor jóleső érzéssel tapasztaltam, hogy mindazon emberek, akikhez kéréssel, kérdéssel fordultam, kivétel nélkül lelkesítettek, örömmel vették a megkeresést, és minden rendelkezésükre álló módon és eszközzel hozzájárultak tanulmányom sikeres összeállításához.

Összegzés képpen megállapítható, hogy a bevezetésben kitűzött célokat megvalósítottam, mert egy átfogó történeti képet sikerült adnom Dunaszeg községről, a terület kialakulásától, az első lakók letelepedésén át napjainkig. Eközben érintettem a különböző történelmi korszakokat, ezeken belül az egyházközség történetét. Szakterületemnek megfelelően kiemelten foglalkoztam az iskola, az oktatás, a helyi kulturális és sportélet témaköreivel. Aktualitását tekintve is helytálló, miután a falu alapításának, valamint a római katolikus templom építésének kerek évfordulóját ünnepeltük az elmúlt évben. Előttém többen írtak már tanulmányokat egy-egy hasonló témában, de olyan dolgozat, ami a tartalomjegyzékben szereplő valamennyi témát egyidejűleg feldolgozta volna, eddig még nem született.

MELLÉKLET

Obszítvány 1882-ből (forrás: családi hagyaték)

98.-dik szám.

Nemes Győr

Vármegye

részéről kiadott

U t i L e v é l.

Az Utazónak

Neve *Nemes Horvát Ferenc*

Hivatala, vagy egyéb tulajdonsága

gus. e. d. b.

Vallása *Magyar*

Kora *30. évi*

Születése, vagy lakhelye *Sárospatak*

Nevének tulajdon kezével történt aláírása

Az utazónak célja

Vele utaz

Ezen Uti Levélnek ereje fog tartani

Személyes leírása:

Termete *Magyar*

Ábrázata *Horvát*

Haja *szőke*

Szemöldöke *szőke*

Szája *szőke*

Orra *szőke*

Különös esmértető jelei

Nemes Horvát Ferenc

Egyszersmind pedig e' jelen Uti Levelet által nézők, különösen pedig kiket a' felügye-
lés illet, hivatalosan megkerestek, hogy a' fentnevezett, s minden gyanu-
tól ment utazót, minden helyen szabadon költözködni, és tartózkodni engedjék,
és alattvalóik által is engedjék.

Kelt *Sárospatak* május 21 -dik napján ezer nyolcz száz

harmincz és négy esztendőben *1848.*

Ferenc Horvát

Nemesi úti levél 1848-ból (forrás: családi hagyaték)

Havasboldogasszony templom (forrás: <https://www.dunaszeg.hu/post/show/884/bemutatas> (letöltve: 2021.01.30. 13:42))

Havasboldogasszony templom (forrás: <https://www.dunaszeg.hu/post/show/884/bemutatas> (letöltve: 2021.01.30. 13:42))

Kegyeleti Park (forrás: <https://www.dunaszeg.hu/post/show/884/bemutatas> (letöltve: 2021.01.30. 13:43))

Kiskép (forrás: <https://www.dunaszeg.hu/post/show/884/bemutatas> (letöltve: 2021.01.30. 13:44))

Fenyősi vörös-köröszt (forrás: <https://www.dunaszeg.hu/post/show/884/bemutatas> (letöltve: 2021.01.30. 13:47))

Kultúrház (forrás: <https://www.dunaszeg.hu/post/show/884/bemutatas> (letöltve: 2021.01.30. 13:48))

Morotva-tó 15. (forrás: <https://www.dunaszeg.hu/post/show/884/bemutatas> (letöltve: 2021.01.30. 13:50))

Téli fénykép a Mosoni-Dunáról 15. (forrás: <https://www.dunaszeg.hu/post/show/884/bemutatas> (letöltve: 2021.01.30. 13:51))

FELHASZNÁLT FORRÁSOK

LEVÉLTÁR:

1. 1715. évi országos összeírás. Győr, 35. téka
2. Széchenyi István Művelődési Ház beszámolója 2021.02.15. Széchenyi István Művelődési Ház archívuma
3. Széchenyi István Klubkönyvtár beszámolója 2021.02.15. Széchenyi István Klubkönyvtár archívuma

NYOMTATOTT FORRÁSKIADVÁNY:

4. Fényes Elek: Magyarország geográfiai szótára. Pest, 1851.
5. Sziklay János - Borovszky Samu (szerk.): Magyarország vármegyéi és városai Győr vármegye községei. Bp., Arcanum Adatbázis Kft., 2002.

INTERJÚ:

6. Interjú Babos Attila polgármesterrel, Dunaszeg. 2021.01.19.
7. Interjú Borbényi András sportegyesületi elnökkel, Dunaszeg. 2021.02.15.
8. Interjú Gulyás László U9-es edzővel, Dunaszeg. 2021.02.19.
9. Interjú Horváth-Kis Ágnes kulturális referenssel, Dunaszeg. 2021.02.17.
10. Interjú Páli György Dunaszegi lakossal, Dunaszeg. 2021.01.30.
11. Interjú Szitás Józseffel, Dunaszeg. 2021.01.28.

INTERNET:

12. <https://dunaszeg.hu>
13. <https://nemzetisport.hu>

SAJTÓ:

14. Képes Sport 1974.
15. Kisalföld 1979.
16. Nemzeti Sport 2016.

SZAKIRODALOM:

17. Alexay Zoltán: Szigetköz. Budapest, Interpress, 1989.
18. Alexay Zoltán: Változó Szigetköz. Győr, Hazánk, 1997.
19. Bari Istvánné: Dunaszeg művelődéstörténete. Kézirat, Apáczai Csere János Tanítóképző Főiskola, Győr, 1986.
20. Buza Gáspár általános iskolai gyűjtése a Győri Hazafias Népfront Iroda felkérésére 1955-ben.
21. Kozmáné Pozsgai Éva: Dunaszegi múltidéző. Győr, Hazánk, 2000.
22. Lengyel Alfréd: Pusztult falvak, eltűnt helynevek Győr megyében 1000-1711. Győr, 1944.
23. Dr. Márki Sándor: Horváth Mihály 1809-1878. Budapest, Magyar Történelmi Társulat, 1917.
24. Ravasz János, Felkai László: A magyar nevelés története a feudalizmus és a kapitalizmus korában. Budapest, Tankönyvkiadó Vállalat, 1961.
25. Timaffy László: A Szigetköz három arca. *Honismeret*, 1979. 3. szám, 16-18. p.
26. Torma Éva: A dunaszegi iskola története. Kézirat, Felsőfokú Tanítóképzőintézet, Győr 1970.